

Πετρογραφήματα

Σχολικό περιοδικό του 4ου Γυμνασίου Πετρούπολης

Δεκέμβριος
2020

ΕΝΘΕΤΟ

Το 4ο Γυμνάσιο
Πετρούπολης
συναντά το
ERASMUS +

Erasmus+

Πετρογραφήματα

Περιοδικό του 4ου Γυμνασίου Πετρούπολης

Στρατηγού Κεφαλά 38 & Μυστρά

Πετρούπολη, Τ.Κ. 13231

Τηλ. - Φαξ: 210 50.100.30

<https://schoolpress.sch.gr/4gympetr/>

Υπεύθυνες καθηγήτριες

Επιμέλεια ύλης

Δέσποινα Κλαδίτου

Ελένη Μαρίνη

Δημιουργικό-Σελιδοποίηση

Ευαγγελία Τσουκνάκη

Συντακτική ομάδα

Αλαμάνου Ελένη	A1
Μπάξα Αντωνία	A2
Εξάρχου Ελένη	Γ1
Κοσμά Ιουστίνη	Γ1
Αλεξά Ιωάννα	Γ1
Παναγιωτακοπούλου	A3
Αιμιλία	
Βλασοπούλου Ερικαίτη	Γ3
Ρισσάκη Ιωάννα	A4
Μπότσαρης Μάριος	Γ2

Ομάδα ERASMUS+

Υπεύθυνες του ένθετου αφιερώματος

Κλαδίτου Δέσποινα

Μπέτσου Θεοδώρα

Μπότσαρη Αναστασία

Τσουκνάκη Ευαγγελία

Φλώρου Αρετή

Περιεχόμενα

Πρόλογος	Σελ.3
Η κλιματική αλλαγή	Σελ.4-5
Όταν οι μαθητές γράφουν ποίηση	Σελ. 5
Ημερολόγια καραντίνας	Σελ.6-9
Stand-up comedy	Σελ. 10
Ένθετο Erasmus+, εξώφυλλο	Σελ.11
Διαπιστώσεις που μας προβληματίσαν	Σελ.12
Ενδοσχολική ημερίδα παρουσίασης του Σχεδίου Erasmus+	Σελ.13
Κινητικότητα 1 : Mindfulness for Teachers: a Hands-on Approach	Σελ.14-16
Σεβίλλη: Η γοητευτική πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας	Σελ.17
Φωτογραφικό πανόραμα	Σελ.18-19
Φλωρεντία: Εκεί που χτυπά η καρδιά της Αναγέννησης	Σελ.20
Κινητικότητα 2: Flipped classroom	Σελ.21-23
Κινητικότητα 3 :	Σελ.24-27
Ένθετο Erasmus+, οπισθόφυλλο	Σελ.28
Μανώλης Γλέζος (1922-2020)	Σελ.29-32
Σας ευχαριστούμε πολύ, κ. Άλκη Ζέη	Σελ.32-33
Κική Δημουλά (1931-2020)	Σελ.33-34
Ματιές στο παρελθόν	Σελ.35

Εξώφυλλο:
«Φιγούρα στο παράθυρο»
του Σαλβαντόρ Νταλί

Πρόλογος

Όταν αρχίσαμε να ετοιμάζουμε αυτό το τεύχος το φθινόπωρο του 2019, τίποτε δεν προμήνυε αυτό που θα ακολουθούσε. Η σχολική χρονιά είχε ξεκινήσει με τον γνώριμό μας τρόπο: ο αγιασμός, τα μαθήματα, ο προγραμματισμός των διδακτικών επισκέψεων και των σχολικών προγραμμάτων... Καθώς μάλιστα είχε ξεκινήσει η υλοποίηση προγράμματος Erasmus+, στο σχολείο επικρατούσε μια ατμόσφαιρα προσμονής για κάτι το καινούριο, το ξεχωριστό.

Πράγματι, μόλις μπήκε ο καινούριος χρόνος πραγματοποιήθηκαν οι σχετικές κινητικότητες, δρομολογήθηκαν διάφορες δραστηριότητες και σχεδιάστηκε η εφαρμογή τους.

Και τότε ήρθε το αναπάντεχο. Ο αστάθμητος παράγοντας που σε ξαφνιάζει και σου μαθαίνει πως η αίσθηση ότι ελέγχεις πλήρως τη ζωή σου είναι στην πραγματικότητα μια ψευδαίσθηση. Η πανδημία, η καραντίνα... Ένας μικροσκοπικός οργανισμός τίνανε στον αέρα τους προγραμματισμούς μας και άλλαξε την καθημερινότητά μας.

Όμως η ζωή δεν σταματά. Βρίσκει τον τρόπο της να συνεχίζεται. Όλοι μας βρίσκουμε άλλους δρόμους, έστω πιο δύσβατους, για να φτάσουμε στον προορισμό μας. Απόδειξη, το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας. Περιέχει τη δουλειά της περσινής συντακτικής ομάδας, την οποία δεν μας άφησαν να εκδώσουμε οι δύσκολες συνθήκες της άνοιξης που μας πέρασε, μαζί με κείμενα που δημιουργήθηκαν εξ αποστάσεως σε περιόδους καραντίνας.

Και φυσικά ένα μεγάλο μέρος του περιοδικού μας είναι αφιερωμένο στις γνώσεις, τις εμπειρίες και τις δράσεις που σχετίζονται με το πρόγραμμα Erasmus, ένα πρόγραμμα που μας έφερε σε επαφή με την ευρωπαϊκή καινοτομία και ανανέωσε τη σχολική μας ζωή.

Ελπίζουμε το φετινό μας τεύχος να αποτελέσει ένα αισιόδοξο μήνυμα στη δύσκολη συγκυρία που ζούμε και η καινούρια χρονιά που ανατέλλει σε λίγο να μας οδηγήσει σε μια καλύτερη πραγματικότητα.

Καλή χρονιά σε όλους μας! Καλή δύναμη!

Ylli Haruni

Η κλιματική αλλαγή

Τα τελευταία χρόνια το φυσικό περιβάλλον υποβαθμίστηκε και ο πλανήτης μας πληγώθηκε σοβαρότατα. Το κλίμα της Γης άλλαξε και έγινε επικίνδυνο για την **υγεία των ανθρώπων**, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου οι άνθρωποι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το φυσικό περιβάλλον. Σοβαρές είναι και οι **οικονομικές επιπτώσεις** του φαινομένου, αφού προκαλεί πολλές υλικές ζημιές, ενώ παράλληλα κινδυνεύουν με **εξαφάνιση πολλά είδη φυτών και ζώων** που αδυνατούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.

Το φαινόμενο ονομάζεται **κλιματική αλλαγή** και έχει τις ρίζες του στην αλόγιστη τεχνολογική ανάπτυξη, την υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων, την απόρριψη αποβλήτων και κάθε λογής ρύπων στη φύση και την κάθε είδους αρνητική ανθρώπινη παρέμβαση σε αυτήν (π.χ. καταστροφή δασών). Οπωσδήποτε ο πλανήτης μας έχει υποστεί πολλές σημαντικές αλλαγές του κλίματος που οφείλονταν σε **φυσικά αίτια**, όμως τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει επιδεινωθεί **εξαιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων**.

Ας δούμε όμως ορισμένες **εκδηλώσεις του φαινομένου** που μας απασχόλησαν προσφάτως και οφείλονται σε επιβλαβείς ανθρώπινες δραστηριότητες .

Πυρκαγιές στον Αμαζόνιο

Το 2019 χιλιάδες πυρκαγιές έλαβαν χώρα στο τροπικό δάσος του Αμαζονίου. Οι περισσότερες συνέβησαν στο τμήμα του που βρίσκεται στη Βραζιλία, όμως και γειτονικές χώρες, όπως η Βολιβία, το Περού και η Παραγουάη έχουν αναφέρει επίσης πυρκαγιές στα δικά τους εδάφη, οι οποίες τράβηξαν την προσοχή της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2019, όταν το Εθνικό Ινστιτούτο Διαστημικής Έρευνας (*Instituto Nacional de Pesquisas Espaciais*, INPE) δημοσίευσε παρατηρήσεις που τεκμηριώνουν πάνω από 40.000 πυρκαγιές στο τροπικό δάσος του Αμαζονίου, παρά τα μέτρα που λαμβάνει η Βραζιλία από το 2004 για να μειώσει την αποψίλωση του.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η κυβέρνηση της Βραζιλίας δέχτηκε δριμεία κριτική για τις πολιτικές της οι οποίες έχουν **αποδυναμώσει την προστασία του τροπικού δάσους**. Οι εμπειρογνώμονες συνδέουν τις πυρκαγιές με εμπρησμούς που **στοχεύουν στην εκκαθάριση της γης**, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για κατασκευή κτιρίων ή να στηρίξει την κτηνοτροφία και τις εξαγωγές βοείου κρέατος της Βραζιλίας. Από ό,τι φαίνεται η αποψίλωση των δασών είναι ανα-

γκαία για την ανάπτυξη της οικονομίας της Βραζιλίας. .

Η μεγάλη αύξηση στον αριθμό των πυρκαγιών ανησυχεί τους ειδικούς λόγω της **σημασίας της λεκάνης του Αμαζονίου στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής** (το τροπικό δάσος του Αμαζονίου τροφοδοτεί την ατμόσφαιρα της Γης με σημαντικές ποσότητες οξυγόνου). Επιπλέον οι εμπρησμοί μπορεί **να απειλήσουν τις προστατευόμενες γαίες των αυτόχθονων φυλών** που ζουν σ' αυτήν την περιοχή.

Πυρκαγιές στην Αυστραλία

Το 2019 η Αυστραλία βίωσε το μεγαλύτερο κύμα πυρκαγιών στην ιστορία της χώρας. Οι πυρκαγιές έκαψαν περίπου 26 εκατομμύρια στρέμματα, κατέστρεψαν περισσότερα από 2.500 κτίρια και προκάλεσαν τον θάνατο 28 ανθρώπων και περισσότερων από 1,1 δισεκατομμυρίων ζώων. Χιλιάδες άνθρωποι έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους

και αρκετοί εξακολουθούν να αγνοούνται. Οι επιστήμονες θεωρούν τις πυρκαγιές αυτές σοβαρότατη οικολογική καταστροφή και προαναγγέλλουν ότι οι συνέπειές τους θα είναι τραγικές για το κλίμα του πλανήτη.

Το λιώσιμο των πάγων

Ήδη από το 1838 ο Γάλλος μαθηματικός, φυσικός και αστρολόγος Ζοζέφ Φουριέ ανακάλυψε το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Όπως επιβεβαίωσαν κατόπιν και άλλοι επιστήμονες, η ατμόσφαιρα της Γης συγκρατεί θερμότητα εξαιτίας των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων (π.χ. από τα καυσαέρια που εκπέμπουν οι βιομηχανίες και τα αυτοκίνητα). Η θερμότητα αυτή συμβάλλει στην **αύξηση της μέσης θερμοκρασίας της επιφάνειας του πλανήτη μας** με αποτέλεσμα **να λιώνουν οι πάγοι** με γρήγορους

ρυθμούς σε ολόκληρο το παγωμένο τμήμα της Γης. Οι επιστήμονες προβλέπουν ότι, εάν συνεχίσουν να λιώνουν οι πάγοι μ' αυτόν τον ρυθμό, **η στάθμη της θάλασσας θα ανέβει κατά πολύ**, με αποτέλεσμα νησιά και παράκτιες πόλεις να βυθιστούν κάτω από το νερό. Ο χάρτης της Γης μας δε θα είναι πλέον ποτέ όπως τον ξέρουμε, αφού πόλεις όπως **το Λονδίνο, η Νέα Υόρκη, η Βενετία, η Κοπεγχάγη, η Στοκχόλμη** θα βρεθούν κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Από το λιώσιμο των πάγων θα επηρεαστεί και η Ελλάδα, αφού τα περισσότερα μικρά νησιά και πολλές περιοχές της Ελλάδας, όπως η Θεσσαλονίκη, η Χαλκιδική, η Δυτική Πελοπόννησος, η Αττική και η Στερεά Ελλάδα, θα βυθιστούν κάτω από το νερό της θάλασσας.

Κίνηση ενάντια στην κλιματική αλλαγή

Τις τελευταίες δεκαετίες ωστόσο έχει διαμορφωθεί ένα παγκόσμιο κίνημα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη σωτηρία του πλανήτη.

Εμείς θα σας μιλήσουμε για μια μικρή σε ηλικία ακτιβίστρια, την 16χρονη μαθήτριά **Γκρέτα Τούνμπεργκ** από τη Σουηδία, η οποία είχε προταθεί για το Νόμπελ Ειρήνης του 2019.

Στις 20 Αυγούστου 2018, η Γκρέτα στάθηκε έξω από το σουηδικό κοινοβούλιο για να διαμαρτυρηθεί για την κλιματική αλλαγή, με αφορμή ένα κύμα καύσωνα που προκάλεσε δεκάδες πυρκαγιές και καταστροφές δασικών εκτάσεων στη βό-

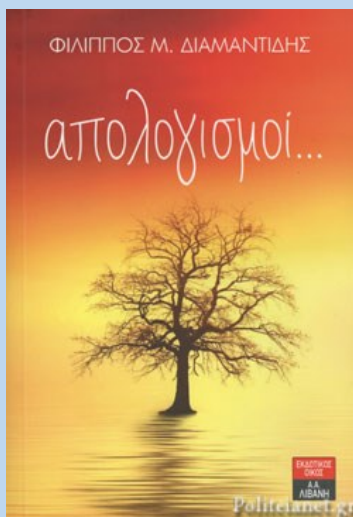
ρεια Ευρώπη. Η πρωτοβουλία της εξελίχθηκε σε μαζικό παγκόσμιο εφηβικό κίνημα, που ονομάστηκε «Fridays for Future» αφού κάθε Παρασκευή τα μέλη του δίνουν «ραντεβού για το κλίμα», με σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και των πολιτικών. Στην ιστοσελίδα του κινήματος αναγράφονται μερικά από τα αιτήματα του:

- μετάβαση του πλανήτη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική και η ηλιακή,
- τερματισμός στην εξόρυξη και χρήση ορυκτών πηγών ενέργειας που μολύνουν το περιβάλλον
- υποστήριξη των θυμάτων της κλιματικής αλλαγής που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες
- λήψη μέτρων παγκοσμίως για την αποτροπή της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Αιμιλία Παναγιωτακοπούλου B3

Ελένη Αλαμάνου B1

Μαθητικές ποιητικές ευαισθησίες

Και μέσα στη «μαυρίλα» της καραντίνας, μια ευχάριστη έκπληξη! Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Λιβάνη η ποιητική συλλογή **«Απολογισμοί»** του μαθητή μας **Φίλιππου Διαμαντίδη**. 25 όμορφα ποιήματα από έναν έφηβο που αποφάσισε με περισσή ευαισθησία «να δώσει μιλιά σε όσους δεν την έχουν», αντλώντας την έμπνευσή του από τα αγαπημένα του διαβάσματα: τον Καβάφη, τον Όμηρο, τον Σεφέρη, αλλά και τα δημοτικά μας τραγούδια.

Ο Φίλιππος, όπως γράφει το βιογραφικό του, «δεν διαθέτει στις αποσκευές του εμπειρίες και σπουδές». Πώς θα μπορούσε άλλωστε; Είναι μόνο 14 ετών. Διαθέτει όμως κάτι πολύ σημαντικό: την αγάπη του για τη γραφή.

Φίλιππε, το εγχείρημά σου να μας ξεναγήσεις στον ποιητικό σου κόσμο μας γοή-

τευσε! Καλοτάξιδοι οι «Απολογισμοί» σου στην όμορφη θάλασσα της Λογοτεχνίας.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΡΑΝΤΙΝΑΣ

Τα κείμενα αυτά δημιουργήθηκαν από μαθητές του σχολείου μας, κατά τη διάρκεια των δύο περιόδων καραντίνας που σημάδεψαν το 2020. Εκφράζουν τους φόβους, τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς τους για την πρωτόγνωρη και τόσο ασύμβατη με την εφηβική φύση κατάσταση εγκλεισμού που αναγκάστηκαν να βιώσουν, χωρίς να λείπει ωστόσο το υπέροχο στοιχείο του χιούμορ και της αισιοδοξίας που κάνουν τη νεανική σκέψη μοναδική. Ο λόγος στα παιδιά λοιπόν...

28 Απριλίου 2020

Αγαπητό μου Ημερολόγιο,

Τους τελευταίους μήνες όλος ο πλανήτης ζει ένα τρομακτικό σενάριο. Ένας ιός που ονομάζεται COVID19, σπέρνει το θάνατο και δοκιμάζει τις αντοχές μας.

Κορωνοϊός – Πανδημία – Καραντίνα είναι οι λέξεις που ακούγονται από το στόμα μικρών και μεγάλων.

Η πανδημία του κορωνοϊού μας κρατάει εδώ και σαράντα εννέα ημέρες “κλειδωμένους -ξεκλειδωτους” μέσα στα σπίτια μας, μακριά από τους φίλους μας, τα αγαπημένα μας πρόσωπα, μακριά από τις δραστηριότητές μας, το σχολείο μας, τη φύση, αυστηρά περιορισμένους μέσα σε λίγα τετραγωνικά. Όσοι βγαί-

νουν έξω από τα σπίτια τους χρησιμοποιούν ειδική άδεια και φυσικά παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα (μάσκα, γάντια). Ο χρόνος τώρα είναι πολύς. Είναι ευκαιρία να μοιραζόμαστε πολλές οικογενειακές στιγμές και να κάνουμε πράγματα που πριν, λόγω φόρτου της καθημερινότητας, τα είχαμε αφήσει πίσω μας.

Θ. Σ.

5 Απριλίου 2020

Εδώ και λίγο καιρό η ζωή μας είναι σε καραντίνα, γεμάτη περιορισμούς. Ό,τι αποτελούσε τη ρουτίνα μας είναι σε αναστολή, αφού δεν είναι εφικτό να βγαίνουμε συχνά από το σπίτι. Σταματήσαμε να πηγαίνουμε στο σχολείο και στις εξωσχολικές δραστηριότητές μας και χάσαμε την καθημερινή επικοινωνία με τις παρέες μας. Το σούπερ μάρκετ και το βουνό πάνω από τα σπίτια μας είναι πλέον οι μόνοι τόποι εξόδου που διαθέτουμε, αρκεί βέβαια να στείλουμε το κατάλληλο μήνυμα στον γνωστό μας πενταψήφιο αριθμό. Όμως ας μην γκρινιάζουμε. Έχει και τα θετικά της αυτή η κατάσταση.

Για παράδειγμα, βρήκαμε χρόνο να ξεκουραστούμε και να κοιμηθούμε αρκετές ώρες παραπάνω, αφού δεν έχουμε το καθημερινό ξυπνητήρι (που κάποιες φορές ακούει στο όνομα «μαμά», έρχεται πάνω από το κεφάλι μας και δεν φεύγει, αν δεν σηκωθούμε).

Επιπροσθέτως βρήκαμε τον χρόνο να ασχοληθούμε με όλα αυτά που παλιότερα δεν προφταίναμε: Είδαμε ταινίες και τηλεοπτικές σειρές, ακούσαμε μουσική, διαβάσαμε αγαπημένα βιβλία. Έχουμε έρθει πιο κοντά με τους γονείς και τα αδέρφια μας, αφού περνάμε πολλές ώρες όλοι μαζί στο σπίτι. Βέβαια σε κάποιες οικογένειες αυτό έφερε εντάσεις, καθώς η παρουσία τόσων ανθρώπων στον ίδιο χώρο μπορεί κάποιες φορές να γίνεται ενοχλητική. Όμως ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις προκύπτει κάτι καλό, αφού τα μέλη της οικογένειας έχουν όλο τον χρόνο δικό τους για να συζητήσουν, να λύσουν τις παρεξηγήσεις τους, και έτσι να δυναμώσουν οι συναισθηματικοί δεσμοί τους.

Τελικά νομίζω ότι, παρά τις δυσκολίες της καραντίνας, στο χέρι μας είναι να αξιοποιήσουμε τα θετικά της σημεία και να διατηρούμε την αισιοδοξία μας.

Ε.Β.

Αγαπητό μου ημερολόγιο

[...] Έξω στους δρόμους υπάρχει μια παράξενη ησυχία. Γήπεδα και πλατείες που καθημερινά έσφυζαν από ζωή έχουν πια ερημώσει. Η κατάσταση είναι τρομακτική. Ευτυχώς στη χώρα μας δεν έχουμε πολλούς θανάτους, όμως βλέποντας την κατάσταση που επικρατεί στις υπόλοιπες χώρες νιώθω ανησυχία.

Τα σχολεία, όπως επίσης επιχειρήσεις και μαγαζιά, παραμένουν κλειστά. Τις πρώτες εβδομάδες οι μέρες κυλούσαν ήσυχες και ξέγνοιαστες και για να είμαι ειλικρινής, δεν με είχε ενοχλήσει ιδιαίτερα το να μην βγαίνω έξω. Αρχικά βρήκα πολλά ενθουσιώδη και ενδιαφέροντα πράγματα να κάνω. Προσπάθη-

σα να μάθω μια επιπλέον γλώσσα, να βελτιωθώ σε αυτές που ήδη ξέρω. Επίσης έπιασα στα χέρια μου την κιθάρα με την οποία είχα καιρό να ασχοληθώ, όπως και με την ζωγραφική. Επιπλέον, άρχισα να κάνω κάτι το οποίο ήθελα εδώ και καιρό. Με τον επιπλέον ή μάλλον άφθονο χρόνο που έχω άρχισα να μαθαίνω μια γλώσσα προγραμματισμού. Γενικότερα είχα την ευκαιρία να περάσω περισσότερο χρόνο με την οικογένειά μου και να έρθουμε πιο κοντά.

Β.Τ.

18 Απριλίου 2020

[...] Αρχικά νιώσαμε απελπισία, αγωνία και φόβο για την περίοδο που θα ακολουθούσε. Με το πέρασμα των ημερών όμως ο καθένας αναγνώρισε μια καινούργια αξία, το σπίτι του. Τα παιδιά, για παράδειγμα, επικοινωνήσαν με τους γονείς τους για αρκετά θέματα που είτε τα απασχολούν, είτε τα ενδιαφέρουν, όπως τα σχέδιά τους για το τέλος της καραντίνας. Διασκεδάσαμε παίζοντας επιτραπέζια παιχνίδια, και διαβάσαμε τα βιβλία που παλιότερα δεν βρήκαμε τον χρόνο ούτε να τα ανοίξουμε.

Προσωπικά διάβασα ιστορικά βιβλία που μου αρέσουν πολύ, αφού μέσα από τις σελίδες τους ζωντανεύουν σπουδαίες στιγμές από το παρελθόν. Τέλος, ένιωσα μεγάλη ικανοποίηση, όταν έμαθα ότι η ξαφνική διακοπή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων βοήθησε τη φύση να «ανασάνει» και τον πλανήτη μας να ξεκουραστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και κάπως να εξυγιανθεί.

Σ.Κ.

Αγαπητό ημερολόγιο

[...] Προσωπικά, αγχώνομαι όχι για εμένα, αλλά για τους γονείς μου που βρίσκονται και δουλεύουν μέσα στα νοσοκομεία και περπατάνε δίπλα-δίπλα με τον επικίνδυνο αυτό εχθρό. Αλλά παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για να μην

χρειαστεί να έρθουν αντιμέτωποι με αυτόν.

Για να περάσει όσο πιο ευχάριστα γίνεται η μέρα της καραντίνας έχω δημιουργήσει μια mini ρουτίνα η οποία κάποιες μέρες εννοείται αλλάζει, ανάλογα με τις υποχρεώσεις [...] Ευτυχώς, αυτό δεν θα κρατήσει για πολύ ακόμα και θα μπορέσω να δω ξανά κάποια πρόσωπα που μου έχουν λείψει...

Χ.Γ

Αγαπητό ημερολόγιο

[...] Πριν τον κορωνοϊό, οι μαθητές πήγαιναν σχολείο, οι άνθρωποι πήγαιναν για ψώνια στα μαγαζιά, πήγαιναν στις δουλειές τους, οι οικογένειες ταξίδευαν και στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό, αλλά πάνω από όλα υπήρχε κυκλοφορία στους δρόμους. Αντιθέτως, μόλις πρωτοεμφάνιστηκαν κρούσματα κορωνοϊού στην Ελλάδα, οι άνθρωποι ήταν υποχρεωμένοι να κλειστούν στα σπίτια τους για την δική τους ασφάλεια. [...]

Πάνω κάτω έτσι κυλάνε οι πολυάσχολες μέρες στο σπίτι, αγαπητό μου ημερολόγιο.

Βέβαια δεν είναι κάθε μέρα ίδια, η καθεμία έχει το δικό της πρόγραμμα, την δικιά της κούραση. Δεν σου κρύβω όμως ότι μου έχουν λείψει οι μέρες στο σχολείο, αυτές οι μέρες με τους φίλους μου...

Ε.Μ.

Αγαπητό ημερολόγιο

Μια καινούργια μέρα ξημέρωσε σήμερα, δυστυχώς όμως δεν υπάρχει τίποτα το αισιόδοξο γύρω μου, που να με κάνει να ελπίζω. Να ελπίζω ότι επιτέλους θα σταματήσω να ακούω πως κάθε μέρα μεγαλώνει η μαύρη λίστα των νεκρών που χάνουν τη ζωή τους από αυτό τον ανίκητο και αόρατο εχθρό. Χιλιάδες ερωτήματα υπάρχουν στο μυαλό μου, που κανείς δεν μπορεί να τα απαντήσει. Μάταια ψάχνω ν' ακούσω ένα ελπιδοφόρο μήνυμα για επιστροφή στην καθημερινότητα. Μια καθημερινότητα που ενώ κάποτε με κούραζε και την βα-

ριόμουν, τώρα κατάλαβα πόσο πολύ την αγαπώ και την αναζητώ. Αναζητώ τους φίλους μου, τους συγγενείς μου, τους καθηγητές μου. Προσπαθώ μέσα από μια βίντεο κλήση ή από διαδικτυακό μάθημα να στείλω την αγάπη μου, να μοιραστώ τα συναισθήματά μου και να εκφράσω τους προβληματισμούς μου.

Περιμένω με ανυπομονησία να τελειώσει αυτός ο εφιάλτης και επιτέλους να επιστρέψουμε όλοι στην καθημερινότητά μας, όσο γίνεται πιο ανώδυνα.

Ε. Σ.

Αγαπητό ημερολόγιο

[...] Τις τελευταίες μέρες, πιάνω συχνά τον εαυτό μου να νοσταλγεί παλιές συνήθειες. Όχι και τόσο παλιές βέβαια. Ήταν μόλις δύο μήνες πριν όταν όλα άλλαξαν απότομα. Λες και ο χρόνος σταμάτησε και όλα πάγωσαν. Αφήσαμε πίσω μία διαφορετική καθημερινότητα, πιο κουραστική, αλλά και με πολύ διαφορετικά συναισθήματα, θετικά κυρίως. Ποιος θα το πίστευε ότι θα μας έλεγε το σχολείο τόσο πολύ; Οι φίλοι, οι παρέες, οι καθηγητές, τα γέλια... ακόμα και οι μικροδιαφωνίες που δεν κρατούσαν για πολύ. Γενικά το να έρχεσαι σε επαφή με άλλους ανθρώπους, να επικοινωνείς! Να βγεις έξω μια βόλτα, να περπατήσεις, να χαρείς την Άνοιξη. Εδώ που τα λέμε, ο ήλιος της Ελλάδας σε ξεσηκώνει. Σου φωνάζει να βγεις έξω. Και οι Έλληνες δεν είναι άνθρωποι του περιορι-

σμού και της μιζέριας. Πόσο εύκολα όμως αλλάζουν τα πράγματα...

[...]

Πολλές φορές αναρωτιέμαι αν όλο αυτό ήταν μόνο ένα κακό όνειρο. Ξέρω όμως πως δεν ήταν. Άραγε πόσο έχει αλλάξει ο κόσμος μετά από όλη αυτή την περιπέτεια που ακόμα δεν έχει τελειώσει; Δε γνωρίζω πώς μπορώ να το απαντήσω αυτό. Για ένα πράγμα μπορώ να είμαι σίγουρη όμως, κι αυτό είναι πως η Ελλάδα τα κατάφερε καλά! Και βοηθήσαμε όλοι γι' αυτό! Γιατί για κάποιο περίεργο λόγο οι Έλληνες είναι γεννημένοι για τα δύσκολα και η Ιστορία του τόπου μας δείχνει πως τα καταφέρνουμε πάντα στο τέλος! Και τώρα τί κάνουμε; Εύκολη η απάντηση. Συνεχίζουμε από εκεί που μείναμε τον περασμένο Μάρτιο. Και τα υπόλοιπα θα τα βρούμε στην πορεία!

Μ. Π.

Αγαπητό μου ημερολόγιο,

Αρχικά θέλω να σου πω πως είμαι πολύ φοβισμένη μ' αυτή την κατάσταση (του εγκλεισμού) και αγχώνομαι μην πάρει τεράστιες διαστάσεις με επιπτώσεις τόσο στην οικογένειά μου, όσο και σ' ολόκληρο τον πλανήτη. Όπως είναι γνωστό σε όλους, αυτή την περίοδο πολλοί άνθρωποι έχουν αποκτήσει ψυχολογικά προβλήματα που θα τους συνοδεύουν για μια ζωή, ενώ έχουν αυξηθεί ραγδαία τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον δυσχεραίνονται οι κοινωνικές και οι φιλικές επαφές, αφού ο κόσμος φοβάται και δεν επιτρέπεται να βγει έξω να διασκεδάσει. Ένα ακόμη πολύ σοβαρό πρόβλημα έχει σχέση

με τη σωστή αξιοποίηση του χρόνου, αφού οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν συνηθίσει στην καθιστική ζωή, επιβαρύνοντας την υγεία τους με την έλλειψη σωματικής άσκησης. Επιπροσθέτως μεγάλη ταραχή έχει προκαλέσει η κρίση στον τουρισμό αφού χιλιάδες μικροέμποροι, επιχειρηματίες και άτομα με εποχικές εργασίες θα μείνουν άνεργοι. Ένα ακόμη κοινωνικό πρόβλημα είναι οι άστεγοι οι οποίοι δεν έχουν πού να μείνουν και, αν αρρωστήσουν, δεν θα έχουν την κατάλληλη ιατρική περίθαλψη, με αποτέλεσμα να χάνουν την ζωή τους άδικα.

Π. Γ.

Αγαπητό ημερολόγιο

[...] Όλα αυτά σταμάτησαν να με απασχολούν τόσο, όταν άρχισαν τα διαδικτυακά μαθήματα. Στην αρχή είχαμε μόνο ασύγχρονη διδασκαλία με υλικό που ανέβαζαν οι καθηγητές. Ήταν ένας διαφορετικός τρόπος μαθήματος, όχι ιδιαίτερα ελκυστικός και πολύ κουραστικός. Έπρεπε να μπαίνω διαρκώς, να βλέπω εργασίες και δεν ήταν πάντα εύκολο να το κάνω. Είχε όμως και τα καλά του. Δεν γράφαμε διαγωνίσματα, δεν παίρναμε βαθμούς και βλέπαμε ενδιαφέρον υλικό που δεν θα μπορούσαμε να το έχουμε μέσα στην τάξη. Ευτυχώς μετά ξεκίνησε και η σύγχρονη διδασκαλία, οπότε άκουσα μετά από καιρό πολλούς φίλους μου και είδα ξανά τους καθηγητές μου. Ένιωσα σαν να είμαι ξανά στην τάξη. Έτσι περνούσαν λοιπόν οι μέρες μου, κάνοντας κάποια μαθήματα, βγαίνοντας μερικές βόλτες,

Ημέρα no1

Ξύπνησα ευτυχισμένη μετά από πολύ καιρό ΧΩΡΙΣ έγνοιες αλλά κυρίως χωρίς ξυπνητήρι. Αφού επανέλαβα την καθημερινή μου ρουτίνα – όμως με ρυθμούς χελώνας – ήμουν έτοιμη να χαλαρώσω. Λίγη τζαζ, ένα ωραίο βιβλίο και θέα την Πετρούπολη ήταν αρκετά για να ηρεμήσω και να "αποσυνδεθώ" από το περιβάλλον. Όμως αυτό δεν διήρκεσε για πολύ (ή έτσι νομίζω τουλάχιστον), καθώς την γαλήνη μου αποφάσισε να χαλάσει η αδερφή μου, η οποία ήθελε να την βοηθήσω να στρώσουμε το τραπέζι για το μεσημεριανό. Με λίγη νευρικότητα, την βοήθησα και σερβίραμε να φάμε. Στο τραπέζι επικρατούσε μία ανησυχία η οποία εκφραζόταν είτε με ενθουσιασμό για τις "διακοπές" από εμένα και τα αδέρφια μου, είτε με άγχος για το υπόλοιπο της σχολικής χρονιάς από την γιαγιά και τον παππού μου.

Ημέρα no5

Είναι Τετάρτη. Μία συνήθως πολύ βαρετή ημέρα για εμένα λόγω των μαθημάτων, των δραστηριοτήτων, αλλά κυρίως για το γεγονός ότι βρίσκεται στη μέση της βδομάδας... Παρόλα αυτά νιώθω ακόμη ενθουσιασμένη για τις "διακοπές" μου. Έτσι αποφάσισα, το απόγευμα εκείνης της μέρας, να διοχετεύσω τον ενθουσιασμό μου σε κάτι χρήσιμο, το καθάρισμα της βιβλιοθήκης μου. Πράγματι, μετά από 3 ώρες με 2 μικρά διαλείμματα, κατάφερα να διαλέξω ποια βιβλία ήθελα να κρατήσω, να δωρίσω όσα δεν ήθελα, να τοποθετήσω τα σχολικά βιβλία μου σε αλφαβητική σειρά και να ξεσκονίσω τα ράφια. Η διαδικασία μπορεί να ήταν χρονοβόρα όμως μόλις τελείωσα κατάλαβα ότι άξιζε. Μετά από όλα αυτά, έκανα ένα χαλαρωτικό μπάνιο και ξάπλωσα να κοιμηθώ. [...]

Ημέρα no38

Αυτές τις μέρες έχω σκεφτεί και ομολογώ, έχω αξιολογήσει, οτιδήποτε κινείται. Έχω οργανώσει την ζωή μου, έχω κρίνει τα

κάνοντας γυμναστική και νοσταλγώντας, χωρίς να το περιμένω, το σχολείο.

Αύριο ξημερώνει 18 Μαΐου 2020. Μετά από τόσο καιρό ανοίγουν ξανά τα σχολεία. Η επιστροφή όμως θα είναι διαφορετική. Δεν θα πηγαίνουμε όλοι μαζί, δεν θα πηγαίνουμε κάθε μέρα, θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί και να κρατάμε αποστάσεις. Νιώθω ανακουφισμένος, αφού πιστεύω ότι το μεγαλύτερο μέρος του κινδύνου ξεπεράστηκε και θα επανέλθουμε στους κανονικούς μας ρυθμούς. Δεν σου κρύβω όμως, ημερολόγιο, πως έχω και μια μικρή ανησυχία, μήπως τελικά χρειαστεί να γυρίσουμε πάλι σε καραντίνα, να κλειστούμε όλοι πάλι σπίτι, να ξανακλείσουν τα σχολεία. Η καραντίνα είναι μία εμπειρία που δεν θα ήθελα να ξαναζήσω...

H. K.

άτομα που συναναστρέφομαι κι έχω εκτιμήσει κάθε πράξη και συμπεριφορά μου. Σίγουρα στην διαδικασία βοήθησε και το

γεγονός ότι βρίσκομαι στην εφηβεία αλλά και πάλι δεν πίστευα ότι, εάν έμενα στο σπίτι 40 ημέρες, θα ωρίμαζα. Παρόλ' αυτά, δεν ξέρω αν ο τρόπος που ωρίμασα ήταν σωστός ή αν το απο-

τέλεσμα είναι ίδιο με ένα υποθετικό μου εαυτό χωρίς την καραντίνα, όπως επίσης δεν έχω καταλάβει ακόμα αν όλη αυτή η κατάσταση ήταν υπέρ μας ή κατά. Υποθέτω ότι κάποια στιγμή

Αγαπητό ημερολόγιο

[...] Όλες αυτές τις μέρες βαριέμαι κι εύχομαι να πάνε καλά τα πράγματα, ώστε να ξαναβγούμε έξω. Ακόμα κι εγώ θέλω ν' ανοίξουν τα σχολεία, φαντάσου σε τι κατάσταση έχω φτάσει όλες αυτές τις μέρες! Επίσης μου έχει λείψει πολύ το ποδόσφαιρο, διότι εκεί έβλεπα όλους τους φίλους μου και περνούσα

πολύ ωραία. Θέλω να γυρίσω στις προπονήσεις μου! Γενικά μετά από όλες αυτές τις μέρες εγκλεισμού κατάλαβα και εκτίμησα όλα αυτά που έκανα στην καθημερινότητά μου. Η απομόνωση είναι δύσκολη κατάσταση και μ' έχει επιβαρύνει ψυχολογικά.

Γ. Σ.

20 Απριλίου 2020

Σήμερα σκεφτόμουν ότι, παρά τις δύσκολες καταστάσεις που βιώνουμε αυτές τις μέρες λόγω της πανδημίας, προέκυψε και κάτι καλό: η καραντίνα μας βοήθησε να συνειδητοποιήσουμε πόσο σημαντικά είναι στη ζωή μας κάποια πράγματα που, είτε τα απαξιώναμε, είτε τα θεωρούσαμε δεδομένα.

Πρώτα απ' όλα αντιληφθήκαμε την αξία του να είσαι υγιής. Καταλάβαμε πως η υγεία δεν είναι εξασφαλισμένη για όλους τους ανθρώπους και ότι από τη μια μέρα μέχρι την άλλη όλα μπορεί να αλλάξουν. Μάθαμε να είμαστε υπεύθυνοι και να μην διακινδυνεύουμε τη ζωή τη δική μας, αλλά και των συνανθρώπων μας, να σεβόμαστε στην πράξη τους συνανθρώπους μας και εμάς τους ίδιους.

Επειτα είχαμε την ευκαιρία να αφιερώσουμε χρόνο στον εαυτό μας, να αναλογιστούμε θέματα που μας απασχολούν και μας βαρύνουν, αλλά και να περάσουμε δημιουργικό χρόνο με τα μέλη της οικογένειάς μας, να επικοινωνήσουμε με ουσιαστικό τρόπο μαζί τους, να σκεφτούμε πόσο τυχεροί είμαστε που τους έχουμε...

4 Μαΐου 2020

Αυτές τις μέρες ένιωσα την ανάγκη να σκεφτώ σοβαρά τη ζωή μου στο μέλλον: Πώς θέλω να ζήσω τη ζωή μου; Τι άνθρωπος θέλω να γίνω; Το σίγουρο είναι ότι με ενδιαφέρει να γίνω ολοκληρωμένος και ισορροπημένος άνθρωπος και να ζήσω με ουσιαστικό τρόπο τη ζωή μου.

Πρώτα απ' όλα λοιπόν θέλω να ταξιδέψω όσο πιο πολύ γίνεται, να γνωρίσω καινούριους πολιτισμούς, διαφορετικές νοοτροπίες, να διευρύνω τους πνευματικούς μου ορίζοντες.

Όσο μπορώ θα επιζητώ την εξέλιξη του εαυτού μου και υποσχομαι ότι θα του δώσω τη δυνατότητα να εξελιχθεί στην καλύτερη δυνατή εκδοχή του.

Έχοντας κατανοήσει πόσο σημαντικό αγαθό είναι η ελευθερία, θα την διεκδικώ και θα την αξιοποιώ για να πραγματοποιήσω τα όνειρά μου, αλλά κυρίως θα υπερασπίζομαι τους ανθρώπους, των οποίων η ελευθερία έχει καταπατηθεί.

Όσο μπορώ θα προσπαθώ να βοηθώ τους γύρω μου και θα δημιουργώ αληθινές σχέσεις με τους συνανθρώπους μου. Μπορεί τα όνειρά μου να φαίνονται σε κάποιους μικρά, αλλά εγώ πιστεύω σ' αυτά και θεωρώ ότι η κάθε πράξη μας, μικρή ή μεγάλη, έχει τη δική της σημασία, αφού αποτελεί έναν κρίκο στη μεγάλη αλυσίδα της ζωής.

M.B.

Κυριακή, 22 Νοεμβρίου 2020

Αγαπητό μποξ

Χτες κλείσαμε δύο εβδομάδες που είμαστε σε καραντίνα. Η καθημερινότητά μου έχει αλλάξει πολύ. Τώρα πια δεν πηγαίνω σχολείο, αλλά κάνω μαθήματα διαδικτυακά. Δεν μου αρέσει πολύ αυτό, γιατί βρίσκομαι πολλές ώρες μόνος μου μπροστά στον υπολογιστή. Δεν βλέπω τους φίλους μου και μου λείπουν. Μου έχει λείψει η παρέα τους στα διαλείμματα, αλλά και μετά το σχολείο. Μιλάμε βέβαια στο κινητό ή παίζουμε παιχνίδια στον υπολογιστή, αλλά δεν είναι το ίδιο. Πρέπει όμως να κάνουμε υπομονή και να είμαστε προσεκτικοί, με την ελπίδα ότι σύντομα θα βρεθούμε και πάλι όλοι μαζί στο σχολείο μας.

Τρίτη, 24 Νοεμβρίου 2020

Οι μέρες περνούν, η καραντίνα συνεχίζεται και εμένα μου είναι πολύ δύσκολο να συνηθίσω αυτόν τον τρόπο ζωής. Μου λείπουν όλα όσα έκανα πριν, και πιο πολύ το μπάσκετ. Είχα προπόνηση τέσσερις φορές την εβδομάδα και κάθε Κυριακή αγώνα. Τώρα έχω σχεδόν είκοσι μέρες να κάνω προπόνηση και αυτό με στενοχωρεί, γιατί αγαπώ πολύ το μπάσκετ. Με τις προπονήσεις γυμνάζω το σώμα μου και εκτονώνομαι. Οι κυριακάτικοι αγώνες ήταν η αγαπημένη μου συνήθεια, τους περίμενα όλη την εβδομάδα με ανυπομονησία.

Θα ήθελα να ξυπνήσω αύριο το πρωί και όλα αυτά που ζούμε να έχουν τελειώσει. Θέλω τόσο πολύ να γίνει η ζωή μου όπως ήταν πριν...

Σάββατο, 28 Νοεμβρίου 2020

Ήδη έχουμε μπει στη χριστουγεννιάτικη περίοδο και πριν λίγες μέρες στολίσαμε στο σπίτι το δέντρο. Τώρα όλα θα είναι στολισμένα έξω. Οι δρόμοι, οι πλατείες, τα μαγαζιά... Θα ήθελα πολύ να πάω μια βόλτα στην πόλη με τους φίλους μου, να την δω φωταγωγημένη, να νιώσω την ξενοιασιά των προηγούμενων

Χριστουγέννων, να αγοράσω δώρα για τα αγαπημένα μου πρόσωπα. Δυστυχώς αυτά τα Χριστούγεννα θα είναι τόσο διαφορετικά για όλους μας! [...]

Δευτέρα, 7 Δεκεμβρίου 2020

Σήμερα ξύπνησα με δυσκολία και δεν είχα καμία διάθεση να ανοίξω τον υπολογιστή. Το τελευταίο χρονικό διάστημα περνώ τον περισσότερο χρόνο της μέρας καθισμένος μπροστά σε μια οθόνη. Έξι ολόκληρες ώρες διαδικτυακό μάθημα...

Είναι πολύ κουραστικό το μάθημα με αυτόν τον τρόπο, για τα μάτια, για τα μυαλά που προσπαθεί να δει και να ακούσει...

Κάποιες φορές δεν μπορώ να συνδεθώ εγώ, άλλες φορές δυσκολεύονται οι καθηγητές μου. Πολλές φορές δεν ακουγόμαστε όταν μιλάμε, ή «κολλάμε» και τότε είναι πολύ δύσκολο να γίνει μάθημα. Και δεν είναι μόνο το σχολείο. Κάποιες μέρες της εβδομάδας έχω και αγγλικά, τα οποία κάνω κι αυτά διαδικτυακά. Αυτό σημαίνει άλλες τρεις ώρες καθηλωμένος μπροστά στον υπολογιστή. Θέλω πολύ να γυρίσουμε γρήγορα στο σχολείο και να γίνει το μάθημα όπως παλιά.

Σάββατο, 12 Δεκεμβρίου 2020

Χτες το βράδυ παρακολούθησα τις ειδήσεις μαζί με τον πατέρα μου. Στενοχωρήθηκα πολύ με αυτά που είδα. Χιλιάδες άνθρωποι στον κόσμο έχουν μολυνθεί από τον ιό και πολλοί μάχονται για τη ζωή τους. Τα νοσοκομεία είναι γεμάτα και άνθρωποι πεθαίνουν κάθε μέρα. Άκουσα ότι η κατάσταση στην Δυτική Αττική είναι πολύ δύσκολη και χρειάζονται περισσότερα μέτρα, ενώ και στην υπόλοιπη Ελλάδα μάλλον θα παραταθούν οι περιορισμοί. Αγχώθηκα λίγο και σκέφτηκα πως όλοι πρέπει να προσέχουμε, για να είμαστε καλά κι εμείς και τα αγαπημένα μας πρόσωπα. Αν και όλοι έχουμε κουραστεί πρέπει να κάνουμε υπομονή. Πιστεύω πως δεν θα αργήσει να τελειώσει...

Γ. Σ. Β3

Τα κείμενα γράφτηκαν (εξ αποστάσεως βέβαια) ως άσκηση δημιουργικής γραφής, στο πλαίσιο των μαθημάτων της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, από μαθητές της περσινής Τρίτης και της φετινής Δευτέρας.

Διδάσκουσες: Θεοδώρα Μπέτσου (Γ3, Γ4), Δέσποινα Κλαδίτου (Γ1, Β3)

Stand-up comedy

Το **Stand-up comedy** είναι είδος κωμωδίας το οποίο πραγματοποιείται ζωντανά σε κοινό.

Είναι διαδεδομένη τέχνη σε όλον τον κόσμο αν και ξεκίνησε κυρίως από τις ΗΠΑ και την Αγγλία.

Απαράβατοι **κανόνες** του Stand up:

- ⇒ ο καλλιτέχνης γράφει μόνος του τα κείμενα του
- ⇒ δεν "κλέβει" αστεία άλλων κωμικών
- ⇒ δεν χρησιμοποιεί ανέκδοτα
- ⇒ δεν υποδύεται κάποιον ρόλο

Το stand up παρουσιάζεται σε ειδικά για το σκοπό «κλαμπ» (**comedy clubs**) αλλά και σε μπαρ ή θέατρα.

Στις παραστάσεις των comedy clubs συμμετέχουν 2 και παραπάνω κωμικοί παρουσιάζοντας σε μια βραδιά από 5 έως 30 λεπτά ο καθένας. Οι βραδιές αυτές συνήθως έχουν κάποιον έμπειρο κωμικό ως παρουσιαστή, που παρουσιάζει τους άλλους κωμικούς καθώς και δικό του υλικό ανάμεσα στους άλλους.

Αν κάποιος θεατής παρεμβαίνει από μόνος του, φωνάζει κατά τη διάρκεια της παράστασης και ενοχλεί γενικότερα, ο κωμικός έχει δικαίωμα να απαντήσει όπως θέλει και σε πολλές περιπτώσεις να προσβάλει και να μιλήσει άσχημα με σκοπό να τον κάνει να σταματήσει ή να φύγει.

Για να ξεκινήσει κάποιος να ασχολείται με το Stand up, δηλώνει συμμετοχή σε ένα **Open Mic**. Τα open mic είναι βραδιές, στις οποίες μπορεί να συμμετάσχει όποιος θέλει, και να παρουσιάσει υλικό του για πέντε λεπτά. Με την συμμετοχή σε open mic οι νέοι κωμικοί, αποκτούν εμπειρία, δοκιμάζουν τις δυνάμεις τους και έχουν την ευκαιρία να δούνε άλλους κωμικούς. Στα open mic συμμετέχουν και παλαιότεροι κωμικοί με σκοπό να δοκιμάζουν τα νέα τους κείμενα.

Όταν ένας κωμικός έχει συγκεντρώσει αρκετό υλικό, παρουσιάζει solo παραστάσεις οι οποίες στο εξωτερικό ονομάζονται special. Χρειάζονται όμως χρόνια δουλειάς για να αποκτήσει ένας κωμικός υλικό μεγάλης διάρκειας σε επαγγελματικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, το Stand-up comedy έκανε την εμφάνιση του την δεκαετία του 90, μέσα από το comedy club "**Νύχτες Κωμωδίας**" που λειτουργούσε η Λουκία Ρικάκη. Από εκεί ξεκίνησαν πολλοί γνωστοί κωμικοί που συνεχίζουν μέχρι τις μέρες μας.

Ένας από τους πρώτους εισηγητές του είδους στην Ελλάδα θεωρείται ο **Χάρρυ Κλυνν** (Βασίλης Τριανταφυλλίδης), ο οποίος υπήρξε δημοφιλής κωμικός και σατιρικός ηθοποιός και είχε εργαστεί ως stand up comedian στις ΗΠΑ και στον Καναδά από το 1964 ως το 1974.

Μπότσαρης Μάριος

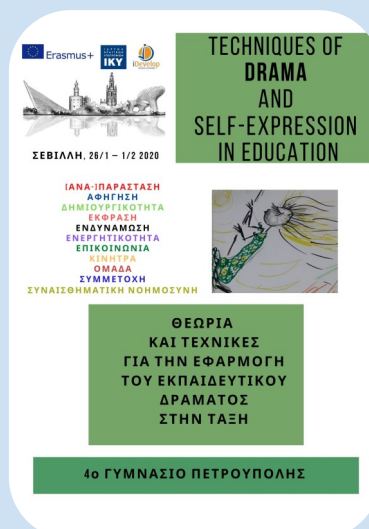
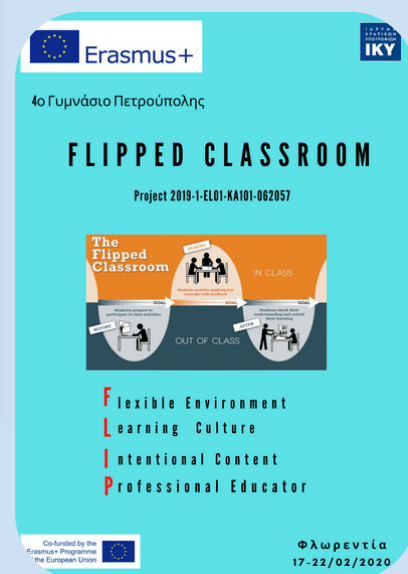
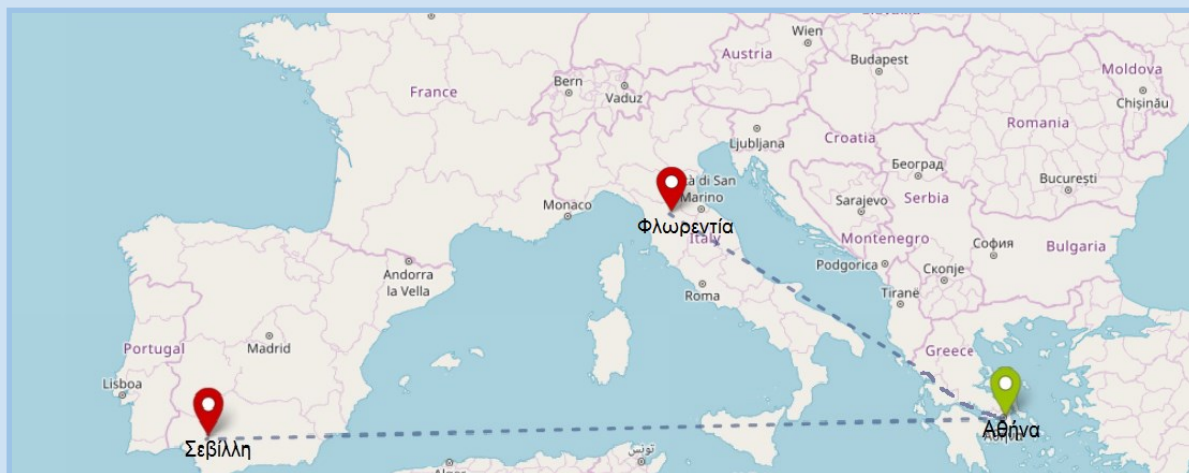
Και τα παραμύθια ...σε καραντίνα!

Πάνος Ζάχαρης

Το 4ο Γυμνάσιο Πετρούπολης συναντά το ERASMUS +

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή της παρούσας [έκδοσης, ιστοσελίδας, ταινίας κλπ] δεν συνιστά αποδοχή του περιεχομένου, το οποίο αντανακλά τις απόψεις μόνον των δημιουργών, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιεχόμενται σε αυτό.

Διαπιστώσεις που μας προβληματίσαν...

Οι **νέες τεχνολογίες** και η **παγκοσμιοποίηση** επέφεραν και συνεχίζουν να επιφέρουν σοβαρές αλλαγές στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Νέα επαγγέλματα δημιουργούνται, για τα οποία απαιτούνται νέες δεξιότητες. Πολλές από τις σημερινές χρήσιμες γνώσεις ίσως θα είναι άχρηστες αύριο, ενώ άλλες θα πρέπει να μετασχηματιστούν ώστε να γίνουν χρηστικές. Επομένως ο αυριανός άνθρωπος έχει ανάγκη από ένα διαφορετικό τρόπο σκέψης για να μπορεί να ζει και να εργάζεται στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον του μέλλοντος.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικός λοιπόν ο ρόλος της **σύγχρονης εκπαίδευσης**, αφού καλείται να προετοιμάσει τους μαθητές για μια πραγματικότητα που αλλάζει διαρκώς και μάλιστα με ραγδαίους ρυθμούς. Βασικός στόχος της δεν μπορεί να είναι πλέον η στείρα απομνημόνευση γνώσεων, οι οποίες άλλωστε είναι πια προσιτές στον καθένα μέσω των νέων τεχνολογιών, αλλά η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων, με τις οποίες το άτομο θα μπορεί αφενός να **μετασχηματίζει** τις γνώσεις που ήδη έχει και αφετέρου να **δημιουργεί** νέες γνώσεις και να αποκτά νέες δεξιότητες. Έτσι θα μπορεί να **προσαρμόζεται** στις εξελίξεις και τις συνθήκες που διαμορφώνονται κάθε φορά.

Ο **σημερινός άνθρωπος** πρέπει μεταξύ άλλων δεξιοτήτων:

- να ξέρει πώς να μαθαίνει διαρκώς
- να είναι σε θέση να επιλύει προβλήματα που προκύπτουν ξαφνικά και να αντιμετωπίζει ποικίλες καταστάσεις με ευελιξία και προσαρμοστικότητα

- να εργάζεται ομαδικά με ισχυρή αίσθηση ευθύνης, για την επίτευξη κοινών στόχων

Είναι λοιπόν απαραίτητη η χρήση **διδακτικών μεθόδων και τεχνικών** που δίδουν έμφαση:

- στην κριτική και δημιουργική σκέψη
- στις ομαδοσυνεργατικές στρατηγικές
- στη βιωματική και επικοινωνιακή διάσταση της διδασκαλίας
- στις στρατηγικές που στηρίζονται στη χρήση των νέων τεχνολογιών και της πληροφορικής

Δεν πρέπει όμως να παραγνωρίζεται και η **ανθρωπιστική διάσταση** της διδακτικής εργασίας. Ανησυχητικά φαινόμενα όπως η βία, ο πολιτικός και θρησκευτικός φανατισμός, η απάνθρωπη, χωρίς όρια και ηθικούς φραγμούς εκμετάλλευση των αδυνάτων υποβαθμίζουν τη ζωή μας και δείχνουν ότι βασικός στόχος της εκπαίδευσης πρέπει να είναι όχι μόνο ο **άνθρωπος που αποκτά γνώσεις** αλλά και ο **άνθρωπος – μέλος της κοινωνίας**.

- ο άνθρωπος που είναι σε θέση να **συμβιώνει αρμονικά** με τους συνανθρώπους του με αμοιβαίο σεβασμό, αλληλεγγύη, ανεκτικότητα στο διαφορετικό
- ο άνθρωπος που **συμμετέχει ενεργά** στα κοινά, με δημοκρατικά φρονήματα και αίσθημα κοινωνικής ευθύνης

...και μας οδήγησαν σε δράση...

Εκπαιδευτικοί του **4ου Γ/σίου Πετρούπολης** συμμετέχουν σε **δράση KA1 του Erasmus+**, που υλοποιείται με την υποστήριξη του ΙΚΥ και τη συγχρηματοδότηση της Ε.Ε., παρακολουθώντας τρεις κύκλους σεμιναρίων που άπτονται των νέων τεχνολογιών και της ανάγκης σύγχρονης, συνεργατικής αντιμετώπισης του αναγκών που προκύπτουν για το σχολείο του 21ου αιώνα.

Το **ευρωπαϊκό πρόγραμμα ERASMUS+** μπορεί να προσφέρει στους συμμετέχοντες πολλές ευκαιρίες για επιμόρφωση. Σε ό,τι αφορά τη Σχολική Εκπαίδευση, διαθέτει δύο δράσεις:

- Τη **βασική δράση KA1** η οποία προσφέρει σε στελέχη σχολικών μονάδων και σε προσωπικό τοπικών ή περιφερειακών σχολικών αρχών που είναι επικεφαλής Εθνικής Κοινοπραξίας την ευκαιρία να βιώσουν μια μαθησιακή εμπειρία σε μια άλλη χώρα.
- Τη **βασική δράση KA2** η οποία αφορά στην ανάπτυξη και ενίσχυση διακρατικών συνεργασιών μεταξύ φορέων/οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ο τίτλος του σχεδίου μας:

“Νοιάζομαι, σέβομαι, συνεργάζομαι, συμμετέχω στις εξελίξεις”: Μαθήματα ζωής στο σχολείο “του αύριο” με στόχο τη διαμόρφωση του ενεργού πολίτη της Ευρώπης.

“Respect, care, cooperate, participate in European developments”: Life lessons in “tomorrow’s” school in order to build the conscious citizen of Europe.

Ο στόχος μας:

Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για **καινοτόμους μεθόδους με αποδεδειγμένα μαθησιακά αποτελέσματα**, οι οποίες ενεργοποιούν τους μαθητές, ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητά τους, ενδυναμώνουν την προσωπικότητά τους και εφοδιάζουν τις ευαίσθητες ψυχές τους με ανθρωπιστικές αξίες και δημοκρατικό ήθος.

Οι τρεις κινητικότητες:

Στη **Σεβίλλη** από 27/1/2020 έως 31/1/2020 δύο εκπαιδευτικοί μας παρακολούθησαν δομημένο σεμινάριο με τίτλο **“Techniques of drama and self expression in education”** και θέμα τη χρήση δραματικών τεχνικών στη διδακτική πράξη.

Στη **Φλωρεντία** η Διευθύντρια του σχολείου κ. Αναστασία Μπότσαρη συμμετείχε σε σεμινάριο από 17/2/2020 έως 22/2/2020 με τίτλο **“Mindfulness for Teachers: a Hands-on Approach”** και θέμα την εφαρμογή των πρακτικών της Ενσυνειδητότητας/Mindfulness στη σχολική πραγματικότητα.

Στη **Φλωρεντία** από 17/2/2020 έως 22/2/2020 δύο εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν σεμινάριο με τίτλο **“Flipped Classroom”** και ενημερώθηκαν για τη μέθοδο διδασκαλίας της “ανεστραμμένης τάξης” και τα αντίστοιχα διαδικτυακά εργαλεία.

Τα σεμινάρια αποτέλεσαν μια ξεχωριστή, αξιόλογη εμπειρία για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι:

Ενημερώθηκαν για καινοτόμους εκπαιδευτικές μεθόδους που εφοδιάζουν τα παιδιά, τους μελλοντικούς Ευρωπαίους πολίτες, με δημιουργικότητα, προσαρμοστικότητα, δημοκρατικό ήθος και σεβασμό για τη διαφορετικότητα.

Εξοικειώθηκαν με εργαλεία που ανανεώνουν τη διδακτική πράξη και εξασκήθηκαν σε τεχνικές διαχείρισης ομάδων και καλές πρακτικές που:

- αναπτύσσουν τις συναισθηματικές, επικοινωνιακές και μαθησιακές ικανότητες των παιδιών.
- κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους για το μάθημα.
- ενθαρρύνουν την ανάληψη πρωτοβουλιών και τη δημιουργικότητα.
- ενδυναμώνουν την προσωπικότητα των μαθητών εμπλουτίζοντάς την με ανθεκτικότητα και αισιοδοξία.
- ενισχύουν τις ψηφιακές δεξιότητές τους διευρύνοντας την χρήση της ΤΠΕ.
- δημιουργούν ομαδοσυνεργατικό κλίμα στην τάξη με αποτέλεσμα να υποστηρίζεται η προσπάθεια όλων των μαθητών.

Συνεργάστηκαν με Ευρωπαίους συναδέλφους τους και αντάλλαξαν μαζί τους εμπειρίες, σκέψεις, απόψεις για το παρόν και το μέλλον της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης.

Ενδοσχολική ημερίδα παρουσίασης του Σχεδίου Erasmus+

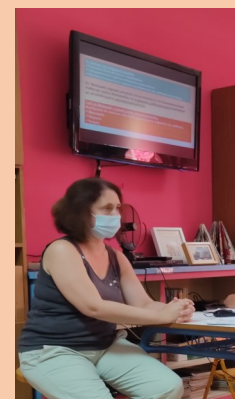

Σε ενδοσχολική ημερίδα που πραγματοποιήθηκε την **Παρασκευή, 11/9/2020** στον χώρο της βιβλιοθήκης, παρουσιάστηκαν οι τρεις κινητικότητες του προγράμματος ERASMUS+ KA1 που υλοποιεί το σχολείο μας: εμπειρίες, γνώσεις, καινοτόμοι μέθοδοι και εργαλεία, εφαρμογή τους στη σχολική πραγματικότητα.

Ακολούθησε συζήτηση μεταξύ των εκπαιδευτικών του σχολείου, στην οποία διευκρινίστηκαν περισσότερο ορισμένες πτυχές των καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων και έγινε λεπτομερέστερη αναφορά σε επιμέρους θέματα αναφορικά με αυτές. Επίσης προγραμματίστηκαν νέες δράσεις για την πληρέστερη διάχυση των αποτελεσμάτων του προγράμματος, οπωσδήποτε μέσα στο πλαίσιο των περιορισμών που επέφερε η πανδημία του Covid 19.

Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του

προγράμματος : <https://4gypeterasmuska1.etsouknaki.sites.sch.gr/>

Κινητικότητα 1

Mindfulness for Teachers: a Hands-on Approach Φλωρεντία 17/2/20-22/2/20

Το Mindfulness/ Ενσυνειδητότητα, είναι η ικανότητα να συνειδητοποιούμε κάθε στιγμή τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις σωματικές αισθήσεις μας και το περιβάλλον. Είναι επίσης, η αποδοχή, που σημαίνει ότι δίνουμε προσοχή στις σκέψεις και τα συναισθήματά μας χωρίς να τα κρίνουμε. Χωρίς να πιστεύουμε ότι υπάρχει ένας “σωστός” ή “λάθος” τρόπος σκέψης ή αίσθησης σε μια δεδομένη στιγμή.

Όταν εξασκούμε το Mindfulness, οι σκέψεις μας συντονίζονται σε αυτό που αισθανόμαστε στην παρούσα στιγμή παρά στην αναμάσηση του παρελθόντος ή στο να φανταζόμαστε το μέλλον. Η ζωή μπορεί γρήγορα να μας προσπεράσει, όταν δεν είμαστε επικεντρωμένοι σε ό,τι έχει σημασία, όταν συνηθίζουμε να τονίζουμε το αρνητικό και να παραβλέπουμε το θετικό. Το Mindfulness μπορεί να βοηθήσει. Είναι μια κατάσταση ενεργητικής, ανοικτής προσοχής στο παρόν. Σε αυτή την κατάσταση παρατηρούμε προσεκτικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά μας, χωρίς να τα κρίνουμε ως καλά ή κακά. Μπορεί να είναι ένας υγιής τρόπος για τον εντοπισμό και τη διαχείριση κρυφών συναισθημάτων, που προκαλούν προβλήματα στις προσωπικές και επαγγελματικές σχέσεις μας. Σημαίνει ότι ζούμε τη στιγμή προσηλωμένοι στην τρέχουσα εμπειρία, αντί να μιλάμε για το παρελθόν ή να περιμένουμε το μέλλον. Χρησιμοποιείται συχνά στον διαλογισμό και σε ορισμένα είδη θεραπείας. Έχει πολλά θετικά οφέλη, όπως μείωση των επιπέδων άγχους, βελτίωση της συνολικής υγείας μας και προστασία από την κατάθλιψη και το άγχος. Επίσης, μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν καλύτερα την απόρριψη και την κοινωνική απομόνωση.

Αν και έχει τις ρίζες του στον βουδιστικό διαλογισμό, μια κοσμική πρακτική του έχει εισέλθει στην Αμερική τα τελευταία χρόνια, κυρίως μέσω του έργου του Jon Kabat-Zinn και του προγράμματος Μείωσης του Στρες (MBSR) που ξεκίνησε στο Πανεπιστήμιο της Ιατρικής Σχολής της Μασαχουσέτης το 1979. Από τότε, χιλιάδες μελέτες έχουν τεκμηριώσει τα οφέλη σωματικής και ψυχικής υγείας του Mindfulness εν γένει και ειδικότερα του MBSR, εμπνέοντας αμέτρητα προγράμματα προσαρμογής του μοντέλου MBSR σε σχολεία, φυλακές, νοσοκομεία και αλλού.

Η κλινική ψυχολογία και η ψυχιατρική από τη δεκαετία του '70 έχουν αναπτύξει μια σειρά θεραπευτικών εφαρμογών, που βασίζονται στο Mindfulness, για να βοηθήσουν τους ανθρώπους που βιώνουν μια ποικιλία ψυχολογικών προβλημάτων. Η πρακτική αυτή έχει χρησιμοποιηθεί για να μειώσει τα συμπτώματα της κατάθλιψης, το στρες, το άγχος ακόμη και για τη θεραπεία του εθισμού στα ναρκωτικά. Προγράμματα βασισμένα σε μοντέλα Kabat-Zinn και παρόμοια έχουν υιοθετηθεί σε σχολεία, φυλακές, νοσοκομεία, κέντρα βετεράνων και σε άλλα περιβάλλοντα, ενώ έχουν εφαρμοστεί προγράμματα Mindfulness για επιπρόσθετα αποτελέσματα, όπως για την υγιή γήρανση, τη διαχείριση βάρους, την αθλητική επίδοση, την παροχή βοήθειας στα παιδιά με ειδικές ανάγκες και ως παρέμβαση κατά την περιγεννητική περίοδο (πριν και μετά τη γέννηση). Οι ερευνητικές μελέτες έχουν δείξει σταθερά μια θετική σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών του Mindfulness και της ψυχικής υγείας. Η πρακτική του φαίνεται να παρέχει θεραπευτικά οφέλη σε άτομα με ψυχιατρικές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με ψύχωση. Περαιτέρω, μπορεί να είναι μια προληπτική στρατηγική, για να σταματήσει η ανάπτυξη προβλημάτων ψυχικής υγείας.

Mindfulness & Εκπαίδευση

Οι πρακτικές Mindfulness γίνονται όλο και πιο κοινές στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων τόσο των σχολείων πρωτοβάθμιας όσο και αυτών της δευτεροβάθμιας. Οι εφαρμογές του στα σχολεία στοχεύουν στην ηρεμία και χαλάρωση των μαθητών, στη μείωση του άγχους και του στρες μαθητών και εκπαιδευτικών καθώς και στην εξάσκηση τους στο χτίσιμο συμπόνιας και ενσυναισθησης για τους άλλους. Η εφαρμογή της πρακτικής του Mindfulness ενισχύει τους στόχους της εκπαίδευσης στον 21ο αιώνα, που περιλαμβάνει την προσαρμογή σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο και τη δυνατότητα να γίνουμε ευαίσθητοι και αφοσιωμένοι πολίτες. Μέσα στα εκπαιδευτικά συστήματα, η εφαρμογή αυτών των πρακτικών βελτιώνει την προσοχή και εστίαση των μαθητών, συντελεί στη συναισθηματική ρύθμιση, τη δημιουργικότητα και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.

Η διαθέσιμη έρευνα αποκαλύπτει μια σχέση μεταξύ Mindfulness και προσοχής. Οι Semple, Lee, Rosa & Miller, (2010), υποστηρίζουν ότι «το άγχος μπορεί να βλάψει την προσοχή και να προωθήσει συναισθηματικά αντιδραστικές συμπεριφορές που εμποδίζουν την ανάπτυξη καλών δεξιοτήτων μελέτης, έτσι, φαίνεται λογικό ότι η αυξημένη ενσυνειδητότητα θα συνδέεται με λιγότερο άγχος».

Το Mindfulness στην υπηρεσία των εκπαιδευτικών

Το Mindfulness μπορεί να περιγραφεί ως «προσοχή στην παρούσα στιγμή, χωρίς κριτική», (Kabat-Zinn, 1994). Οι ρίζες του εντοπίζονται στη διαλογιστική βουδιστική παράδοση αλλά τα τελευταία χρόνια διδάσκεται με κοσμική χροιά. Η συγκεκριμένη διαδικασία έχει βρεθεί πως ενεργοποιεί τις εγκεφαλικές περιοχές, που είναι υπεύθυνες για «τη ρύθμιση της προσοχής και των θετικών συναισθηματικών καταστάσεων συμπεριλαμβανομένης και της ενσυναίσθησης», Davidson et al., Lutz, Greischar, Rawlings, Richard, 2004. Αν λάβουμε υπόψη μας, πως τα συναισθήματα και η προσοχή αποτελούν «ευμετάβλητες διαδικασίες, που μπορούν να κατανοηθούν και να μελετηθούν ως δεξιότητες», τότε μπορούμε να αντιληφθούμε ότι πρόκειται για διδάξιμες δεξιότητες.

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού χαρακτηρίζεται από έντονο άγχος. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών τόσο στη διδακτική διαδικασία όσο και στην

ικανότητά τους για διαχείριση προβληματικών συμπεριφορών μαθητών ή γονέων, αλλά και στη δυσκολία αντιμετώπισης των προκλήσεων που δέχονται από συναδέλφους και ανωτέρους. Όπως ισχυρίστηκε ο Farber (1991), η αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών κοστών, (κοινωνικά, προσωπικά, οικονομικά), που προκύπτουν από την Εργασιακή Εξουθένωση των εκπαιδευτικών, μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συμμετοχή των ίδιων. Το Mindfulness μπορεί να προσφέρει στους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς πολλούς από τους απαραίτητους πόρους, ώστε να αυξήσουν το αίσθημα αυτοα-

ποτελεσματικότητάς τους, μπορεί να ενισχύσει τις δεξιότητες διαχείρισης των πιέσεων που δέχονται, ενώ μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά στον τρόπο που οι εκπαιδευτικοί βιώνουν και διαχειρίζονται το άγχος. Οι απαιτήσεις των σημερινών σχολικών τάξεων μεταβάλλονται συνεχώς, καθιστώντας επιτακτική την ευελιξία και προσαρμοστικότητα των εκπαιδευτικών. Το Mindfulness μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην οικοδόμηση και ισχυροποίηση της συγκεκριμένης απαιτούμενης δεξιότητας, αφού εκπαιδεύει το άτομο στο να επικεντρώνει την προσοχή και το ενδιαφέρον του στις παρούσες διαδικασίες και συναισθηματικές διεργασίες (Bishop et al., 2004). Το Mindfulness Based Stress Reduction (MBSR, Kabat-Zinn, 1990) είναι μία φόρμα, που, όπως αποδεικνύεται μέσα από μελέτες, προκαλεί μείωση του στρες, της κατάθλιψης, του άγχους (Hofmann, Sawyer, Witt & Oh, 2010) και προβλημάτων ψυχικής υγείας που πολύ συχνά αναφέρονται στους εκπαιδευτικούς (Κυριάκου, 2001).

2 ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ MINDFULNESS ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Ένα από τα τρία σεμινάρια που παρακολουθήσαμε φέτος στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS+, είχε ως θέμα του την Ενσυνειδητότητα/Mindfulness. Ο όρος Ενσυνειδητότητα αναφέρεται σε έναν ιδιαίτερο τρόπο να βλέπουμε τα πράγματα και τη ζωή. Είναι η ικανότητα να παρατηρούμε με ευαισθησία τον εαυτό μας και το περιβάλλον μέσα στο οποίο κινούμαστε και τις σχέσεις που διαμορφώνουμε. Κοιτάζοντας “ενσυνειδητά” γύρω μας και τον εαυτό μας, μπορούμε να βλέπουμε θετικά τις εμπειρίες μας και ν’ αρχίσουμε να διαχειριζόμαστε με επιδεξιότητα τις δυσκολίες που αναπόφευκτα θα εμφανιστούν. Έτσι, θα απολαμβάνουμε περισσότερο τις καθημερινές μας εμπειρίες. Συνειδητοποιούμε κάθε στιγμή τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις σωματικές αισθήσεις μας και το περιβάλλον και τους δίνουμε προσοχή χωρίς να τα κρίνουμε. Μοιάζει απλό, αλλά έχουμε συνηθίσει τόσο πολύ να κάνουμε συνέχεια κριτική και συχνά να κατηγορούμε τον εαυτό μας και τους άλλους γύρω μας που, όταν αποφασίσουμε να ν’ αλλάξουμε τον τρόπο που βλέπουμε τον κόσμο, καταλαβαίνουμε ότι αυτό είναι κάτι δύσκολο.

Γυρίζοντας από το σεμινάριο στη Φλωρεντία, αντιμετώπισα μαζί με όλους τη δίμηνη καραντίνα που επηρέασε τις σχέσεις μας, μας γέμισε θυμό, φόβο και ανασφάλεια για το κοινωνικό μας περιβάλλον κι έκανε το άγχος μας ακόμη μεγαλύτερο. Γρήγορα καταλάβαμε όλοι οι εκπαιδευτικοί την ανάγκη να στηρίξουμε τα παιδιά και να τα βοηθήσουμε να καταλάβουν τι είναι αυτό που συμβαίνει και πώς μπορούν να αντιμετωπίζουν με ψυχραιμία και θάρρος τις δύσκολες καταστάσεις. Με το άνοιγμα των σχολείων τον Μάιο, είχα την ευκαιρία να εφαρμόσω στην πράξη τις γνώσεις από το σεμινάριο. Χρησιμοποιώντας παρουσίαση power point, προσπάθησα να δείξω στα παιδιά τι είναι η Ενσυνειδητότητα και πώς μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν για να ενισχύσουν τη συγκέντρωση της προσοχής τους, να διαχειρίζονται το θυμό τους και να καταπολεμούν το άγχος τους. Χρησιμοποιήθηκαν οι ήρωες της ταινίας [INSIDE OUT](#) / ΤΑ ΜΥΑΛΑ ΠΟΥ ΚΟΥΒΑΛΑΣ για να εκφράσουν πέντε συναισθήματα, λύπη, θυμό, φόβο, οργή, χαρά, αηδία. Τα παιδιά έμαθαν ν’ αναγνωρίζουν τα συναισθήματά τους, να τα ονομάζουν, να τα αποδέχονται. Ζωγραφήσαμε στον πίνακα σχηματικά ανθρωπάκια, ένα για κάθε μαθητή, με το όνομά του και σημειώσαμε πάνω σε αυτά, πάνω στο όργανο, π.χ. καρδιά, που θεωρούσαν τα παιδιά ότι επηρεαζόταν, τα συναισθήματα του καθενός, σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα π.χ. τεσσάρων ωρών. Με αυτόν τον τρόπο κατάλαβαν πόσο επιβαρύνει τον οργανισμό μας ένα δυσάρεστο συναισθήμα και πώς -τις περισσότερες φορές- θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί.

Δεν περιοριστήκαμε όμως στη συζήτηση. Μάθαμε συγκεκριμένες τεχνικές, που μπορούμε να εφαρμόζουμε στον χώρο μας, για να συνηθίσουμε να αναγνωρίζουμε τα συναισθήματα που νιώθουμε κάθε φορά και να τ' αποδεχόμαστε.

Ξεκινήσανε με Body scan, ένα σκανάρισμα του σώματος, μέσα από το οποίο ενισχύεται η ικανότητα αυτοπαρατήρησης. Κατά τη διάρκεια της άσκησης, τα παιδιά παρατηρούσαν και κατονόμαζαν τις αισθήσεις του σώματός τους, τις σκέψεις τους, τα συναισθήματά τους.

Δοκιμάσαμε επίσης, ασκήσεις αναπνοής, που είναι ένας καλός τρόπος για συγκέντρωση στο παρόν, στο εδώ και στο τώρα, καθώς αφοσιωνόμαστε σε ρυθμικές αναπνοές, προσπαθώντας να καταλάβουμε ποια μέρη του σώματός μας συμμετέχουν, εισπνέοντας και εκπνέοντας βαθιά και αργά.

Στη συνέχεια τα παιδιά έγιναν «Μικροί εξερευνητές»! Τους ζητήθηκε να περπατήσουν από το σχολείο ως το σπίτι με Ενσυνειδητότητα. Δηλαδή, να προχωρούν αργά και να παρατηρούν πράγματα που δεν είχαν προσέξει μέχρι τότε, π.χ. τις γλάστρες στο σπίτι απέναντι από το σχολείο, να μυρίζουν, να ακούν κι όταν φτάσουν σπίτι, να καταγράψουν την εμπειρία τους και να τη μοιραστούν

την επόμενη ημέρα με τους συμμαθητές τους.

Είχαμε και μια γευστική εμπειρία στις δύο βδομάδες που κράτησαν οι συναντήσεις μας: τρώω με Ενσυνειδητότητα. Στόχος ήταν τα παιδιά να μάθουν να απολαμβάνουν πραγματικά αυτό που τρώνε ή πίνουν εστιάζοντας αποκλειστικά και μόνο σε αυτό και απομακρύνοντας οποιαδήποτε άλλη σκέψη. Διάλεξαν το αγαπημένο τους γλυκό. Καθώς το έτρωγαν, έπρεπε, χωρίς να μιλούν, να παρατηρήσουν τη γεύση, τη θερμοκρασία, την υφή, το χρώμα και να προσπαθήσουν να καταλάβουν από τι υλικά ήταν φτιαγμένο. Δυσκολεύτηκαν πολύ. Ήταν αδύνατο κατά τη διάρκεια της άσκησης να μη μιλάνε! Φαίνεται ότι η απόλαυση από το γλυκό και η διάθεση να μοιραστούν την ευχαρίστησή τους ήταν πιο ισχυρή από την οδηγία να συγκεντρωθούν στην εμπειρία την ίδια! Δεν πειράζει όμως, είναι κι αυτό μέρος της αλλαγής μας και το αποδεχόμαστε.

Στην τελευταία μας συνάντηση, δοκιμάσαμε μια άσκηση αναπνοής για έλεγχο του θυμού και διαχείριση του άγχους. Είναι τόσο απλό, δεν χρειάζεται υλικά, μπορεί να εφαρμοστεί οπουδήποτε και σε οποιαδήποτε κατάσταση για να μας προφυλάξει από δυσάρεστες καταστάσεις. Αυτό που έχουμε να κάνουμε είναι, λίγο πριν «εκραγούμε», να εισπνεύσουμε αργά μετρώντας ως το 4 και να εκπνεύσουμε μετρώντας ως το 6. Δέκα δευτερόλεπτα για να μην πούμε ή κάνουμε κάτι που θα μετανιώσουμε ή θα μας φέρει σε σύγκρουση με το περιβάλλον μας, δέκα δευτερόλεπτα για να νιώσουμε καλύτερα, να σκεφτούμε πιο λογικά και ν' αποφασίσουμε πιο ψύχραιμα.

Στη διάρκεια των δύο εβδομάδων οι μαθητές κρατούσαν ημερολόγιο σε καθημερινή βάση και επίσης χρησιμοποίησαν και το ημερολόγιο συναισθημάτων που φτιάξαμε με τους ήρωες του inside out για να καταγράφουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους και να τα μοιράζονται κατόπιν με την ολομέλεια.

Τέλος, με αυτοαξιολόγηση και συζήτηση μέσα στην τάξη έγινε η αποτίμηση της όλης παρέμβασης. Οι μαθητές είπαν ότι τους άρεσε πάρα πολύ και ότι απόλαυσαν τη νέα εμπειρία. Επίσης, οι γονείς των παιδιών σχολίασαν θετικά την όλη παρέμβαση και όλοι, μαθητές και γονείς, ζήτησαν να συνεχιστεί και την επόμενη σχολική χρονιά. Αυτή η ανατροφοδότηση, μας έδωσε την ιδέα για την υλοποίηση ενός Πολιτιστικού Προγράμματος με θέμα «Όταν η Ενσυνειδητότητα συνάντησε τον Σχολικό Εκφοβισμό» για τη σχολική χρονιά που διανύουμε, με την ελπίδα να δώσουμε στα παιδιά εργαλεία για να αντιμετωπίζουν αρνητικές, γεμάτες στρες καταστάσεις.

Παιδιά και μεγάλοι, μαθητές και εκπαιδευτικοί έχουμε υποχρεωθεί να ζούμε περιορισμένοι, τώρα περισσότερο από ποτέ κι όχι μεταφορικά αλλά κυριολεκτικά. Χρειάζεται όλοι μας να είμαστε ενεργητικοί, να καταλαβαίνουμε τι συμβαίνει γύρω μας, να προσέχουμε τον εαυτό μας. Σ' αυτό, οι τεχνικές της Ενσυνειδητότητας μπορούν να μας βοηθήσουν για να εστιάζουμε στα σημαντικά, να προσέχουμε τους άλλους γύρω μας και να περιορίσουμε το άγχος μας.

Αναστασία Μπότσαρη

Σεβίλλη : Η γοητευτική πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας

Με ιστορία που φτάνει πίσω στον άνθρωπο του Νεάτερνταλ, η **Sevilla, Σεβίλλη**, κόσμημα και πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας, χτίστηκε στην ανατολική όχθη του Guadalquivir, ενώ Φοίνικες, Έλληνες, Καρχηδόνιοι, Ρωμαίοι, Βησιγόθοι την κατοίκησαν, οι Αραβες ωστόσο ήταν εκείνοι που την ανέδειξαν σε μεγάλο πολιτιστικό κέντρο. Η κυριαρχία των Μαυριτανών της χάρισε μερικά από τα ωραιότερα μνημεία της, με χαρακτηριστικό τον πανύψηλο μιναρέ του παλιού τζαμιού (Giralda/Χιράλντα) – σημερινό καμπαναριό του καθεδρικού ναού – με την πανοραμική θέα στην πόλη.

Έμπνευση για συγγραφείς, ποιητές, συνθέτες, ζωγράφους, αφετηρία των Μεγάλων Ανακαλύψεων, με τον Κολόμβο να ξεκινάει απ' το λιμάνι της με τις караβέλλες του, μια πόλη ανθηρή σήμερα, πολύ τουριστική αλλά διατηρώντας ατόφιο το χαρακτήρα της και τη γοητεία του παρελθόντος μαζί με μια πολύβουη δραστηριότητα που κορυφώνεται στις παρέες και τ' αναρίθμητα tapas bar, μ' ένα ποτήρι κρασί κι εκλεκτούς μεζέδες. Μια πόλη κομψή, μ' εντυπωσιακά κτίρια, είτε πρόκειται για τα μνημεία της όπως ο Torre del Oro, ο Καθεδρικός Ναός της πόλης, το ανακτορικό σύμπλεγμα Reales Alcázares, το Αρχείο των Ινδιών, η αρένα Real Cuerpo de Maestranza de Caballería de Sevilla, η απίστευτη Plaza de España, είτε πρόκειται για τις γειτονιές της, δύο μόνο ν' αναφέρουμε που τις περπατήσαμε εξαντλητικά, την μεσαιωνική εβραϊκή συνοικία της Santa Cruz και την Triana, με τα πολύχρωμα σπίτια της και την εξωτική γοητεία των gitanos που την κατοίκησαν κι έδωσαν στη μουσική το μυστηριακό flamenco! Κι αλησμόνητες όλες οι πλατείες της με πανύψηλους περιποιημένους φίκους κι αγάλματα μουσικών, τραγουδιστών, χορευτριών και ταυρομάχων όπως και τα ratios, οι εσωτερικές αυλές όπου οι Σεβιλλιάνοι σ' αφήνουν να κρυφοκοιτάξεις και να εξερευνήσεις τα χρώματα και τα περίτεχνα σχέδια των **azulejos**, των υπέροχων γυαλιστερών πλακιδίων, που σα να συμπυκνώνουν στην τέχνη τους όλη την ομορφιά της Σεβίλλης που μας φιλοξένησε για μια εβδομάδα. Για πάντα ποθητή, είθε να επιστρέψουμε!

Το Patio de Naranjas και τμήμα της πόλης, όπως φαίνονται από τη Giralda

Ο μεγάλος ποταμός Guadalquivir. Η πόλη χτίστηκε στην αριστερή του όχθη κι έγινε πρωτεύουσα της Ανδαλουσίας με τον πλούτο που έφτανε εδώ από τις αποικίες.

Η εξωτική γειτονιά της Triana, όπου οι gitanos ξεκίνησαν να τραγουδούν τα πάθη τους και να χορεύουν το flamenco...

Της Santa Cruz, παλιάς Εβραϊκής συνοικίας, τα γραφικά δρομάκια...

Σεβίλλη

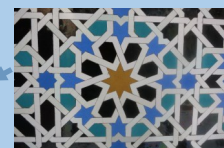
Ο Καθεδρικός Ναός και η Giralda, σημερινό καμπαναριό, μοναδικό απομεινάρι του μεσαιωνικού μουσουλμανικού τεμένους

Las Setas, Τα μανιτάρια, μια φουτουριστική κατασκευή που ακουμπά στα κλασικά κτίρια

Azulejos, μια τέχνη που κοσμεί όλη την πόλη με τη μαγεία των Αράβων!

Καλλιτέχνης δρόμου στην κεντρική Avenida de la Constitución

Reales Alcázares, ένα σύμπλεγμα περίτεχνων ανακτόρων με ιστορία 10 αιώνων!

Η Plaza de España υμνεί την Ισπανία, περιφέρειες, σπουδαίες πόλεις, μεγάλες στιγμές της Ιστορίας!

Η αρένα Real Cuerpo de Maestranza de Caballería de Sevilla, έτος κατασκευής 1670, χωρητικότητα 14.000 θεατές [αν και το άθλημα δεν μας βρίσκει σύμφωνες-ους...]

Τα περίφημα zapatos του flamenco!

Φλωρεντία

Το Ponte Vecchio ("Παλαιό Γεφύρι") είναι ένα μεσαιωνικό πέτρινο κλειστό μονότοξο γεφύρι πάνω από τον Ποταμό Άρνο

Σάντα Κρότσε (Basilica di Santa Croce di Firenze)

Το Palazzo Pitti νότια του ποταμού Άρνου και κοντά στο Ponte Vecchio

Duomo Σάντα Μαρία ντελ Φιόρε, ο Καθεδρικός Ναός της Φλωρεντίας

Μαγευτική θέα της παλιάς Φλωρεντίας από το ύψος του Piazzale Michelangelo

Νυχτερινή βόλτα στα σοκάκια της Φλωρεντίας

Φλωρεντία :Εκεί που χτυπά η καρδιά της Αναγέννησης

Κυριακή 16/2 αξημέρωτα, από το Ελευθέριος Βενιζέλος πτήση για Ρώμη.

Περπατήσαμε και περπατήσαμε από νωρίς το πρωί μέχρι το απόγευμα στη Ρώμη συναντώντας ανθρώπους απ' όλο τον κόσμο να στριμώχνονται σε συντριβάνια και πλατείες..., μια εικόνα που ένα χρόνο μετά γεννάει γλυκόπικρες αναμνήσεις. Ας όψεται ο/η Covid.

Φτάσαμε στη Φλωρεντία νύχτα κι αρχίσαμε να περπατάμε ξανά από το σταθμό του τρένου για να βρούμε το ξενοδοχείο, να ξεκουράσουμε σώμα και μυαλό. Ήταν σκαρφαλωμένο στον 4ο όροφο μιας πολυκατοικίας...καθαρό, σχετικά άνετο και με πλούσιο πρωινό.

Κάθε πρωί σεμινάριο κι από το μεσημέρι και μετά, εξορμήσεις για να γνωρίσουμε την πόλη, λες και ήταν δυνατόν σε τόσο λίγο χρόνο. Προσπαθήσαμε!

Η Φλωρεντία, η πρωτεύουσα της γαλήνιας Τοσκάνης, συνδέσσετο το όνομά της με την Αναγέννηση, τους καλλιτέχνες και

τους ηγεμόνες αυτής της τόσο σημαντικής και μοναδικής εποχής. Η αναγεννησιακή Φλωρεντία μέχρι σήμερα εντυπωσιάζει και σαστίζει τον επισκέπτη με τους λαμπρούς της θησαυρούς. Το κέντρο της είναι μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Santa Maria del Fiore(η Παναγία των λουλουδιών), ο Καθεδρικός Ναός, το Duomo με τον γιγαντιαίο τρούλο (600 χρόνων) του Brunelleschi, το Βαπτιστήριο και το πανύψηλο καμπαναριό του Giotto. Ανάβαση και ξανά ανάβαση κι η θέα της πόλης από ψηλά, αποθεωτική! Galleria degli Uffizi, από τα σπουδαιότερα μουσεία στον κόσμο με έργα των Da Vinci, Michelangelo, Botticelli, Caravaggio και άλλων, ων ουκ έστιν αριθμός. Ponte Vecchio, Palazzo Pitti, πλατείες και δρόμοι και δρομάκια γεμάτα μικρούς, μεγάλους και τεράστιους θησαυρούς που δεν προλαβαίνεις να ανακαλύψεις. Και παντού, η σκιά των Μεδίκων που το όνομά τους είναι αξεχώριστο από την πόλη.

Δεν είδαμε ούτε τα μισά, για να μπορούμε να γυρίσουμε ξανά σ' αυτή την πόλη, που αιχμαλωτίζει καρδιά και νου και δεν μπορείς να λησμονήσεις!

Galleria degli Uffizi

«Ο Βάκχος» Caravaggio

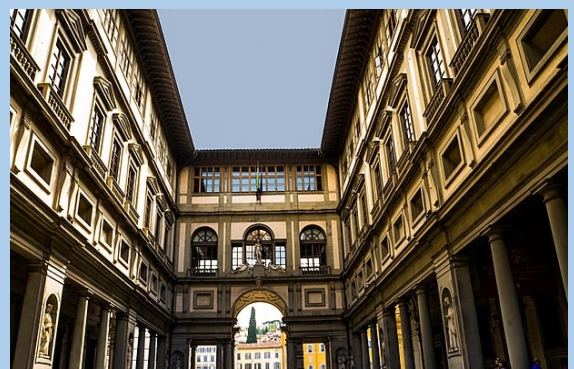

Η Γέννηση της Αφροδίτης, Μποτιτσέλι

Η Πιετά από τον Μιχαήλ Άγγελο

Piazza della Signoria με τα αγάλματα του Michelangelo «Δαυίδ») και του Benvenuto Cellini «Ο Περσέας με το κεφάλι της Μέδουσας»

Το Ουφίτσι είναι ανάκτορο της Φλωρεντίας, που στεγάζει ένα από τα παλαιότερα μουσεία - πινακοθήκες στον κόσμο, την Galleria degli Uffizi

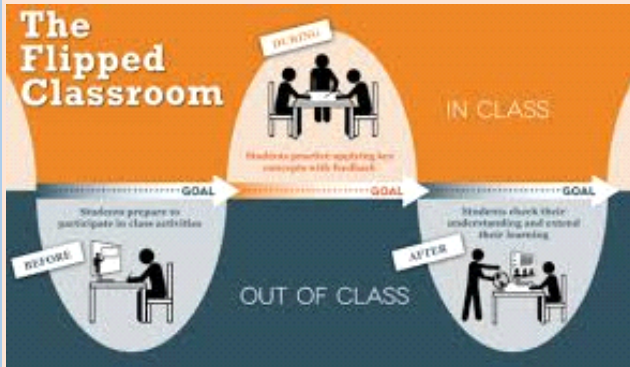

Κινητικότητα 2: Flipped classroom Φλωρεντία 17/2/20-22/2/20

Το μοντέλο της Ανεστραμμένης Τάξης (Flipped classroom)

Μια εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας, για τον καιρό της τηλεεκπαίδευσης

Στην εκπαιδευτική διαδικασία επιχειρείται η αναζήτηση και εξεύρεση καινοτόμων μεθόδων διδασκαλίας που να είναι κοντά στα ενδιαφέροντα και τα βιώματα των μαθητών.

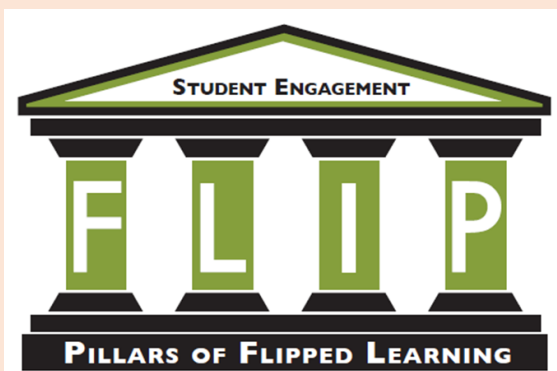
Το πρόβλημα της σωστής διαχείρισης του χρόνου και η έλλειψη αρκετής διαθέσιμης διδακτικής ώρας είναι ένα θέμα που πάντα απασχολούσε τους εκπαιδευτικούς στην παραδοσιακή διδασκαλία καθώς και η δημιουργία κλίματος που να ευνοεί την εμπλοκή των μαθητών στην μαθησιακή διαδικασία. Είναι απαραίτητη, λοιπόν, η μετάβαση από το παραδοσιακό-δασκαλοκεντρικό σε πιο σύγχρονα-μαθητοκεντρικά μοντέλα διδασκαλίας, που να προάγουν την ενεργητική μάθηση, καθώς όσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή του μαθητή, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η απόκτηση γνώσης.

Με την στρατηγική της **Ανεστραμμένης Τάξης**, τα προβλήματα αυτά μπορούν να αντιμετωπιστούν φέρνοντας στο προσκήνιο τους μαθητές, οι οποίοι καλούνται να συμμετάσχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, διατηρώντας καθέναν τον δικό του προσωπικό ρυθμό.

Σύμφωνα με το μοντέλο της Ανεστραμμένης Τάξης, η «παράδοση» του μαθήματος γίνεται αρχικά στο σπίτι, με τους μαθητές να μελετούν διδακτικό υλικό (π.χ. βίντεο) που τους έχει κοινοποιήσει ο εκπαιδευτικός, ενώ στη συνέχεια αξιοποιούν το χρόνο στην τάξη για συνεργατικές δραστηριότητες εξάσκησης και εμπέδωσης. Με αυτόν τον τρόπο, ο παραδοσιακός ρόλος του δασκάλου περνάει από την μονοδιάστατη διάλεξη στην εξατομικευμένη υποστήριξη και καθοδήγηση του κάθε μαθητή.

Έτσι, λοιπόν, οι μαθητές καλούνται να συνδυάσουν τις πληροφορίες και να αλληλοεπιδράσουν με αυτές όπως και με τους συμμαθητές τους μέσα στην τάξη με τους κατάλληλους τρόπους. Αποδεικνύουν έτσι ότι έχουν αφομοιώσει το διδακτικό υλικό, με βάση τις προσωπικές τους εμπειρίες και την αλληλεπίδραση μέσω ομαδικών δραστηριοτήτων. Στην τάξη, ο εκπαιδευτικός χωρίζει τις ομάδες και βοηθάει ξεχωριστά κάθε μαθητή, ανάλογα με τις ανάγκες του. Μ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η εξατομίκευση της μάθησης, με τον δάσκαλο να γίνεται καθοδηγητής και τους μαθητές να γίνονται ενεργοί χρήστες των πληροφοριών. Άλλωστε, οι μαθητές χρειάζονται τον δάσκαλο καθοδηγητή για επίλυση αποριών ή παροχή βοήθειας κατά τη διεκπεραίωση εργασιών.

Τέσσερα είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου της Ανεστραμμένης Διδασκαλίας. Για την ακρίβεια η λέξη **“FLIP”** είναι το ακρωνύμιο των (αγγλικών) λέξεων που αφορούν σε αυτά τα χαρακτηριστικά:

1. Ευέλικτο περιβάλλον (Flexible environment): Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ευελιξία του περιβάλλοντος όπου διεξάγεται η εκπαιδευτική διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να αναδιοργανώσει το περιβάλλον, ώστε να περιοριστεί ο ίδιος σε ρόλο καθοδηγητή και εμπνευστή και να ενθαρρύνει τις δραστηριότητες μάθησης.

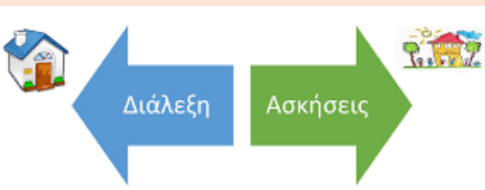
2. Μαθησιακή κουλτούρα (Learning culture): Αντίθετα με την παραδοσιακή εκπαιδευτική μέθοδο, στο μοντέλο αυτό ο μαθητής πρέπει να μάθει να είναι ενεργός, δηλαδή να θέτει τους στόχους του, να αναγνωρίζει τις πηγές, να αξιολογεί το εκπαιδευτικό υλικό και αλληλοεπιδρώντας με τους υπόλοιπους να κατακτήσει τη γνώση.

3. Στοχευμένο περιεχόμενο (Intentional content): Το εκπαιδευτικό υλικό που παρέχεται από τον εκπαιδευτικό προς μελέτη στο σπίτι θα πρέπει να είναι συγκεκριμένο και σχετικό με το θέμα της εκάστοτε εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

4. Εκπαιδευτικοί επαγγελματίες (Professional educator): Ο εκπαιδευτικός που καλείται να εφαρμόσει το συγκεκριμένο μοντέλο μάθησης θα πρέπει αρχικά να είναι εξοικειωμένος με τις νέες τεχνολογίες και τον χειρισμό τους. Θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιεί σωστά τον χρόνο που έχει μαζί με τους μαθητές μέσα στην τάξη, σχεδιάζοντας τις δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο που αφενός θα πετύχουν το στόχο τους (εμπέδωση γνώσης) και αφετέρου θα φροντίσει η παρουσία του να είναι διακριτική και καθόλου παρεμβατική (απλή καθοδήγηση, υποστήριξη).

Το μοντέλο της Ανεστραμμένης Τάξης, περιλαμβάνει τρία στάδια προετοιμασίας και εφαρμογής:

1ο στάδιο: «Πριν την τάξη» : ο μαθητής λαμβάνει (συνήθως μέσω κάποιας πλατφόρμας) το εκπαιδευτικό υλικό προς μελέτη. Είναι σημαντικό το πλεονέκτημα ότι από τον δικό του χώρο και σε χρόνο που ο ίδιος ορίζει, μπορεί να παρακολου-

θήσει το υλικό, όσες φορές θέλει και μελετώντας το, σύμφωνα πάντα με τους δικούς του ρυθμούς, να εστιάσει περισσότερο ή λιγότερο στα σημεία που επιθυμεί. Οι μαθητές – καθοδηγούμενοι ουσιαστικά από τον τρόπο που έχει δομήσει ο δάσκαλος το εκπαιδευτικό υλικό- ερευνούν και ανακαλύπτουν την γνώση, γεγονός που διατηρεί το ενδιαφέρον τους αμείωτο. Το πρωτοποριακό στοιχείο αυτής της διαδικασίας είναι ότι με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται

μια μοναδική διαβάθμιση ως προς την αλληλεπίδραση των μαθητών με το εκπαιδευτικό υλικό, κάτι που δεν συμβαίνει κατά την παράδοση διαλέξεων στην τάξη.

2ο στάδιο «Μέσα στην τάξη»: μέσα από εκπαιδευτικές διαδικασίες στις οποίες ο μαθητής καλείται να έχει ενεργό συμμετοχή διαπιστώνεται κατά πόσο έχει μελετήσει, κατανοήσει και αφομοιώσει το διδακτικό υλικό. Προσέρχεται στην τάξη προετοιμασμένος και ο σχολικός χρόνος αξιοποιείται με δραστηριότητες για την επίλυση προβλημάτων και με διεκπεραίωση ομαδικών εργασιών, που διεξάγονται πάντα υπό την καθοδήγηση και με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός που καθοδηγεί και βοηθά, έχει την ευκαιρία να αντιληφθεί τις δυσκολίες που έχουν πιθανώς οι μαθητές, το κατά πόσο αφομοίωσαν την διδακτέα ύλη και τα σημεία όπου υπάρχουν κενά. Επιπλέον, έχει παρατηρηθεί ότι η ανάθεση εργασιών σχετικών με το αντικείμενο που έχουν μελετήσει διατηρεί την προσοχή τους και ενισχύει τα κίνητρά τους.

3ο στάδιο «Μετά την τάξη»: οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τις γνώσεις που έχουν αποκτήσει μετά τα δυο πρώτα στάδια. Αφού εφάρμοσαν στην πράξη τις γνώσεις που απέκτησαν από την μελέτη του διδακτικού υλικού στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που ακολούθησαν, ανατρέχοντας εκ νέου στο υλικό αυτό είναι σε θέση να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας. Με άλλα λόγια, μπορούν πια να αντιληφθούν ποια σημεία του υλικού αντιλήφθηκαν επαρκώς και ποια όχι και να επισημάνουν την πρόοδό τους .

Ερευνητικά δεδομένα που έχουν προκύψει από την εφαρμογή και την αξιολόγηση της Ανεστραμμένης Τάξης σε διαφορετικά επίπεδα σπουδών και γνωστικά αντικείμενα δείχνουν ότι οι μαθητές ανταποκρίνονται θετικά στη μεθοδολογία αυτή, εκφράζουν υψηλά επίπεδα ικανοποίησης από το μάθημα, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις η διδακτική διαδικασία συνοδεύεται από βελτιωμένα μαθησιακά αποτελέσματα και υψηλότερες βαθμολογικές επιδόσεις, συγκριτικά με την παραδοσιακή διδασκαλία. Η μέθοδος αυτή σε αρκετές περιπτώσεις έχει βοηθήσει επίσης μαθητές να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι σε μαθήματα που αρχικά θεωρούσαν δύσκολα.

Θετική αντιμετώπιση συναντάμε και από τους γονείς. Πολλοί μαθητές δήλωσαν πως οι γονείς τους έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το νέο μέσο, που το είδαν σαν κάτι καινοτόμο και διαφορετικό.

Σημαντική συμβολή του μοντέλου της ανεστραμμένης τάξης παρατηρείται και στη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην έκφραση της δημιουργικότητας των μαθητών.

Για τον εκπαιδευτικό, το μοντέλο βοηθάει στην αλλαγή των αντιλήψεων για τη διαδικασία της μάθησης, από την άλλη όμως απαιτεί και αρκετό χρόνο προετοιμασίας.

Μία ακόμα πρόκληση που συναντάται κάποιες φορές είναι οι προ υπάρχουσες στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών, που χρειάζεται κάποιος χρόνος για να αλλάξουν.

Με λίγα λόγια, διασταυρώνοντας την εμπειρία μας με συναδέλφους από άλλες ευρωπαϊκές χώρες και γνωρίζοντας το μοντέλο της Ανεστραμμένης Τάξης κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου στη Φλωρεντία, διαπιστώσαμε την κοινή ανάγκη, παιδιά και εκπαιδευτικοί να ανανεώσουν τον τρόπο που βλέπουν τη μάθηση, να διαχειριστούν διαφορετικά το χρόνο τους, να συνεργαστούν περισσότερο, να αναρωτηθούν, να δεχτούν και να δώσουν βοήθεια. Ανακαλύπτοντας τη γνώση - με τη βοήθεια και των κατάλληλων ψηφιακών εργαλείων -και παρεμβαίνοντας με τις απορίες τους στην τάξη, τα παιδιά αποκτούν περισσότερη αυτοπεποίθηση καθώς η μέθοδος ανταποκρίνεται καλύτερα στις προσωπικές μαθησιακές ανάγκες κάθε μαθητή. Σιγά σιγά χτίζουν τις γνώσεις τους αλλά συμμετέχουν και πιο δυναμικά στις ομάδες. Αναμένουμε έτσι να αναλάβουν ενεργητικό ρόλο και σε άλλα πεδία της ζωής τους και το ενδιαφέρον τους για μάθηση να παραμένει ζωντανό.

Μια τελευταία σημείωση: ο φετινός χρόνος που σηματοδοτείται από την πανδημία του Covid 19 και τα υγειονομικά μέτρα που περιόρισαν τη φυσική επαφή με τους μαθητές μας ανέδειξαν την ανάγκη εφαρμογής εναλλακτικών μεθόδων και εργαλείων διδασκαλίας προκειμένου να προσαρμοστούμε στις απαιτήσεις της τηλεεκπαίδευσης. Το μοντέλο της Ανεστραμμένης Τάξης προσφέρει σημαντική βοήθεια στους εκπαιδευτικούς, φιλοδοξώντας να μπορέσει να κινητοποιήσει τα παιδιά να ενδιαφερθούν για τη μάθηση σ' αυτές τις πολύ ιδιαίτερες συνθήκες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Εργαλεία για την εφαρμογή της ανεστραμμένης τάξης

Πρόγραμμα επεξεργασίας βίντεο

Πρόγραμμα καταγραφής οθόνης

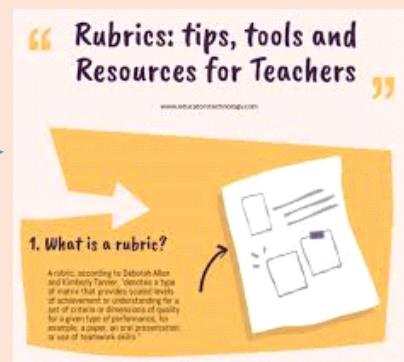

Ψηφιακά κουίζ

Πλατφόρμα για οργάνωση εργασιών

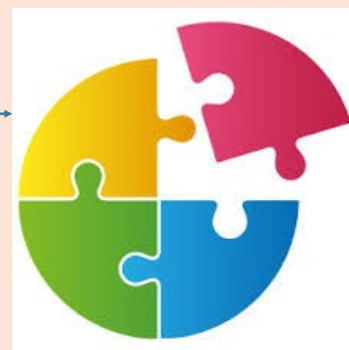
Οι κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων

Jigsaw classroom

Είναι μία μέθοδος συνεργατικής μάθησης που σχεδιάστηκε από τον Elliot Aronson (1978) και τροποποιήθηκε από τον Robert Slavin (1990). Όπως ακριβώς συμβαίνει και στο puzzle κάθε κομμάτι-μαθητής είναι αναγκαίο και απαραίτητο για την επιτυχή συμπλήρωση και το σχηματισμό της συνολικής εικόνας (επίλυσης προβλήματος ή ολοκλήρωσης του έργου). Πρόκειται για μία στρατηγική που επιτρέπει σε κάθε ομάδα να γνωρίσει σε βάθος μία πτυχή ενός θέματος, μιας έννοιας ή μίας ενότητας. Οι μαθητές βρίσκονται σε πλήρη αλληλεξάρτηση για την ολοκλήρωση του έργου ή την επίλυση του προβλήματος. Το θέμα διαιρείται σε υποθέματα και ο κάθε

μαθητής διερευνά ένα από αυτά, δηλαδή ένα μόνο μέρος του υλικού προς μάθηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι μαθητές να γίνονται ειδήμονες (experts) μιας υποενότητας και κατόπιν να τη διδάσκουν στα άλλα μέλη της ομάδας τους προκειμένου να ολοκληρωθεί το μαθησιακό έργο. Το χαρακτηριστικό αυτού του μοντέλου είναι η αλληλεξάρτηση των μελών της κάθε ομάδας καθώς ο καθένας διδάσκει και διδασκείται από τους άλλους ενώ υποχρεώνεται να δείξει ιδιαίτερη προσοχή αφού στο τέλος θα εξεταστεί σε όλες τις υποενότητες.

Ευαγγελία Τσουκνάκη
Αρετή Φλώρου

Κινητικότητα 3 : Techniques of Drama and Self-Expression in Education Σεβίλλη 27/1/2020-31/1/2020

Δραματικές τεχνικές: Ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού

Το παιδί που όλοι κρύβουμε μέσα μας επιδιώξαμε καταρχάς να φέρουμε στην επιφάνεια στο σεμινάριο «**Techniques of Drama and Self-Expression in Education**», αφού ο εκπαιδευτικός που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τεχνικές Δράματος πρέπει πρώτα από όλα να θυμηθεί τα **χαρακτηριστικά της παιδικής ψυχής**: την διάθεση για παιχνίδι, τον αυθορμητισμό, την επεξεργασία των εμπειριών με βάση το συναίσθημα, την ανάγκη για απομυθοποίηση των φόβων... Έχοντας αυτά υπ όψιν, θα επιτύχουμε αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τους μαθητές μας.

Δραματικές τεχνικές στην Εκπαίδευση

Όταν οι δραματικές τεχνικές εφαρμόζονται στο σχολείο, προσαρμοσμένες στις ανάγκες της τάξης, μπορούν να εξυπηρετήσουν αποτελεσματικά μαθησιακούς και παιδαγωγικούς στόχους. Μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού, διευρύνοντας την καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, ενεργοποιώντας τα παιδιά και ωθώντας τα σε δημιουργική συμμετοχή.

Μέσα από τη δράση και το παιχνίδι η γνώση έρχεται αβίαστα, φυσιολογικά, ευχάριστα. Οι μαθητές δεν μαθαίνουν απλώς, βιώνουν καταστάσεις από τις οποίες παράγουν γνώσεις.

Παράλληλα εκπληρώνεται η επιθυμία τους για κίνηση, η οποία τους είναι τόσο απαραίτητη.

Όταν εφαρμόζουμε αυτές τις τεχνικές δεν υπάρχει επιτυχία ή αποτυχία, δεν υπάρχει ανταγωνιστική διάθεση, υπάρχει μόνο ουσιαστική επικοινωνία μέσα σε κλίμα εμπιστοσύνης. Αρκεί να σεβόμαστε τον θεμελιώδη κανόνα: **όχι αρνητική κριτική**.

Οι μαθητές της τάξης γίνονται ομάδα με ισότιμα μέλη και όλοι αποδέχονται τους κοινούς κανόνες λειτουργίας της. Μάλιστα τα ίδια τα παιδιά είναι ιδιαίτερα αυστηρά απέναντι σε όσους δεν τους τηρούν.

Μοιράζονται τα συναισθήματά τους και το καθένα μαθαίνει να τα αντιμετωπίζει με τη συμπαράστασή της ομάδας και να τα κατανοεί όταν τα βλέπει στους άλλους.

Οι συναισθηματικές εντάσεις εκτονώνονται. Τα παιδιά αποφορτίζονται, χαλαρώνουν, οι δημιουργικές δυνάμεις τους απελευθερώνονται.

Τα πιο ντροπαλά ενθαρρύνονται να εκφράζουν ελεύθερα τις σκέψεις τους, αφού νιώθουν την αποδοχή της υπόλοιπης

ομάδας.

Όλα εξασκούνται στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου και μαθαίνουν να αναλύουν χαρακτήρες και καταστάσεις.

Προκειμένου να επιλύσουν φανταστικά προβλήματα αναπτύσσουν αληθινές δεξιότητες, χρήσιμες για τη ζωή τους.

Ας δούμε ένα παράδειγμα: Στην υποθετική κατάσταση (και είναι τόσες πολλές αυτές που συναντάμε στη λογοτεχνία) «**Είμαστε αποκλεισμένοι σε ένα καταφύγιο από χιονοθύελλα. Πώς θα επιβιώσουμε;**» το κάθε παιδί μπορεί να προτείνει τρόπους για να αντιμετωπιστεί η δύσκολη συγκυρία, ενώ παράλληλα ακούει και τις ιδέες των άλλων παιδιών.

Ας σκεφτούμε πόσες δεξιότητες αποκτούν: Μαθαίνουν να συνεργάζονται, να επιδιώκουν ομαδικούς στόχους, να συζητούν, να διαφωνούν με κόσμιο τρόπο. Επίσης να διαπραγματεύονται, να διεκδικούν, να σέβονται τις απόψεις των άλλων, να επιλύουν με δημιουργικό τρόπο προβλήματα, να παρουσιάζουν τις ιδέες τους με αυτοπεποίθηση. Ακόμη να κατανοούν τη γλώσσα του σώματος και να βλέπουν τα πράγματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Μέσα από τις φανταστικές, εξεργάζονται τις πραγματικές εμπειρίες και μαθαίνουν.

Επίσης το δράμα μας αγγίζει συναισθηματικά (πόσοι δεν έχουμε κλάψει παρακολουθώντας κάποια κινηματογραφική ταινία, παρόλο που ξέρουμε ότι η υπόθεση δεν είναι αληθινή;) **Αφυπνίζει το συναίσθημα** και το εμπλέκει στη μαθησιακή διαδικασία επιτυγχάνοντας την εμπέδωση των γνώσεων.

Με τις δραματικές τεχνικές συνδυάζονται διαφορετικά είδη σκέψης: κριτική και δημιουργική, ατομική και συλλογική. **Σώμα, μυαλό, συναίσθημα, φωνή συντονίζονται και παράγουν σκέψη και δράση**, επιτυγχάνοντας την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και μάλιστα με έναν τόσο συναρπαστικό και διασκεδαστικό τρόπο!

Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή δραματικών τεχνικών είναι η δημιουργία της κατάλληλης ατμόσφαιρας, αφού για να μπορέσουν οι συμμετέχοντες να εκφραστούν και να λειτουργήσουν αποτελεσματικά χρειάζονται **αίσθηση ασφάλειας** (να εμπιστεύονται τον χώρο και τους ανθρώπους γύρω τους) και **κίνηση** (βασικό στοιχείο της εφηβικής φύσης).

«Όποιος κινεί το σώμα, κινεί την καρδιά. Όποιος κινεί την καρδιά, κινεί τα συναισθήματα. Όποιος είναι ικανός να ενθουσιάζεται και να κινείται, έχει θρει το κλειδί του μυστηρίου-θαύματος της Εκπαίδευσης.»

Carlos Pons (δάσκαλος)

Δραματικές τεχνικές και γραφή (παραδείγματα)

Όλοι γνωρίζουμε πόσο σημαντική είναι για τη ζωή μας η ικανότητα να εκφραζόμαστε σωστά μέσα από τον γραπτό λόγο. Με τα κείμενά μας εκθέτουμε στην κριτική των άλλων ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του εαυτού μας, την ίδια την ψυχή μας. Τα κείμενά μας αποτελούν προέκταση του εαυτού μας, επομένως η αποδοχή τους από τους άλλους είναι πολύ σημαντική για τα συναισθήματα και την αυτοεκτίμησή μας.

Γι' αυτό άλλωστε η ανάπτυξη των λεκτικών και συγγραφικών δεξιοτήτων των μαθητών είναι ένας από τους κυριότερους στόχους του σχολείου. Πολύτιμος βοηθός του εκπαιδευτικού στην επίτευξη αυτού του στόχου μπορούν να αποδειχτούν οι **δραματικές τεχνικές**. Αποτελούν ένα σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο οπωσδήποτε δεν υποκαθιστά την τυπι-

κή διδασκαλία, όμως μέσω της βιωματικότητας και της συναισθηματικής εμπλοκής δίνει στα παιδιά τα κατάλληλα ερεθίσματα, ώστε να προετοιμαστούν επαρκώς για την παραγωγή λόγου και να ξεπεράσουν τα συνήθη εμπόδια: «δεν ξέρω τι να γράψω, δεν έχω ιδέες, δεν ξέρω πώς να αρχίσω...»

Ας εξετάσουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα:

Τα παιδιά καλούνται να γράψουν ένα γράμμα σε έναν φίλο που σκοπεύει να εγκαταλείψει το σχολείο, για να του εξηγήσουν ότι η απόφασή του είναι λανθασμένη και να προσπαθήσουν να του αλλάξουν γνώμη.

Υπάρχουν λεπτομέρειες που θα πρέπει να διερευνηθούν, προκειμένου να αποφασιστεί τόσο το περιεχόμενο όσο και το ύφος του κειμένου:

- Γιατί ο φίλος μου θέλει να εγκαταλείψει το σχολείο; Μήπως του συνέβη κάτι;
- Τι σκοπεύει να κάνει στη συνέχεια;
- Πόσο στενή είναι η φιλία μου με εκείνον;
- Πόσο σημαντική είναι για εκείνον η γνώμη μου;
- Γιατί του γράφω επιστολή αντί να του τηλεφωνήσω;

Αυτά τα ερωτήματα και άλλα ακόμα που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των δραματικών τεχνικών, μπορούν να διερευνηθούν με **παιχνίδι ρόλων**: Δύο παιδιά θα παρραστήσουν τους δύο φίλους και θα μιλήσουν «τηλεφωνικώς» για το θέμα που τους απασχολεί. Ο διάλογός τους θα δώσει απαντήσεις σε απορίες και θα τροφοδοτήσει την ομάδα με πολλές ιδέες, οι οποίες στη συνέχεια θα αξιοποιηθούν, όταν οι μαθητές θα προχωρήσουν στη σύνταξη των κειμένων (ή του κειμένου τους, αν πρόκειται για συνεργατική γραφή).

Ας υποθέσουμε ότι τα παιδιά καλούνται να συντάξουν έναν **απλό τουριστικό οδηγό που θα περιέχει τα σημαντικότερα αξιοθέατα της πόλης τους**. Για να διερευνηθούν τα ερωτήματα που προκύπτουν μπορούμε να «στήσουμε» έναν **διάλογο** (παιχνίδι ρόλων) ανάμεσα σε έναν υπάλληλο που δίνει τουριστικές πληροφορίες και έναν επισκέπτη από το εξωτερικό,

ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΠΙΕΣΜΕΝΟΥ

Ο καθένας μας μπορεί να σκεφτεί μια δυσάρεστη στιγμή της ζωής του, όταν έζησε μια κατάσταση ανυπόφορης αδικίας για την οποία θα ήθελε να κάνει κάτι πολύ παραπάνω από το να σιωπήσει, αλλά δεν τα κατάφερε, είτε γιατί δεν ήξερε πώς να αντιδράσει είτε γιατί φοβήθηκε ότι δεν είχε τα απαραίτητα προσόντα ή τη δύναμη. Εδώ ακριβώς έρχεται το **Θέατρο του Καταπιεσμένου** να «εκπαιδεύσει» τους πολίτες, ώστε να αποκτήσουν μιλή.

Το Θέατρο του Καταπιεσμένου δημιουργήθηκε από τον σκηνοθέτη και θεωρητικό του θεάτρου, **Αουγκούστο Μπόάλ** (1931-2009) και διαδόθηκε γρήγορα στη Βραζιλία και σε όλη τη Λατινική Αμερική, ως αντίδραση στα καταπιεστικά και δικτατορικά καθεστώτα. Σύντομα δημιουργήθηκαν θεατρικές ομάδες σ' όλο τον κόσμο.

Το συγκεκριμένο θεατρικό σύστημα έχει τις ρίζες του στο παιδαγωγικό μοντέλο « **Η Παιδαγωγική του Καταπιεσμένου**» που ανέπτυξε ο βραζιλιάνος παιδαγωγός **Πάουλο Φρέιρε** (1921 – 1997), ο οποίος πίστευε στην **ισότιμη διαλογική σχέση δασκάλου-μαθητή**. Με την ίδια λογική ο Boal προσπάθησε να μετατρέψει το «μονόλογο» της σκηνής προς την πλατεία, σ' έναν **ισότιμο «διάλογο» μεταξύ του κοινού και των ηθοποιών**, σε μια σχέση αλληλεπίδρασης. Ο θεατής δεν είναι παθητικός δέκτης και έτσι η θεατρική πρακτική μετατρέπεται σε αποτελεσματικό εργαλείο για την κατανόηση κοινωνικών και προσωπικών προβλημάτων, καθώς και για την αναζήτηση λύσεων.

Η βάση του ΘτΚ είναι το **Θέατρο Φόρουμ** ή **Θέατρο Αγορά**, μία θεατρική παράσταση που παρουσιάζεται είτε σε θέατρα, είτε σε δημόσιους χώρους (πλατείες, δρόμοι, σχολεία), ώστε να μπορεί ο καθένας να συμμετέχει. Ας δούμε αναλυτικότερα τι συμβαίνει σε μία παράσταση Θεάτρου Φόρουμ.

Η **ομάδα των ηθοποιών** (επαγγελματίες ή ερασιτέχνες, δεν έχει σημασία) παρουσιάζει μία σύντομη **αδιέξοδη ιστορία σύγκρουσης-καταπίεσης**. Η ιστορία αυτή προέρχεται από κοινές εμπειρίες των συμμετεχόντων και θίγει ζητήματα που ενδιαφέρουν: τη θέση της γυναίκας, τη ρατσιστική συμπεριφορά, την εκμετάλλευση ενός εργαζομένου, τις σχέσεις των

κό, ο οποίος δεν γνωρίζει πολλά για τον τόπο μας. Εναλλακτικά η διερεύνηση μπορεί να γίνει με **συνέντευξη**: κάποιος από την ομάδα (πιθανόν ο καθηγητής) θα υποδυθεί τον υπάλληλο και οι υπόλοιποι θα του θέτουν ερωτήσεις.

Η αποτελεσματικότητα των θεατρικών τεχνικών

Έχει αποδειχτεί με επιστημονικές έρευνες ότι οι τεχνικές του δράματος παρέχουν σημαντική βοήθεια σε όλα τα παιδιά που προσπαθούν να βελτιώσουν τα γραπτά τους. **Μάλιστα η συμβολή τους γίνεται καταλυτική στην περίπτωση των παιδιών που δεν έχουν εμπιστοσύνη στις συγγραφικές τους ικανότητες και φοβούνται την αποτυχία**. Τα παιδιά αυτά επωφελούνται όχι μόνο από τις ιδέες που παράγονται αλλά και από τις λέξεις που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια του θεατρικού παιχνιδιού, εμπλουτίζοντας με αυτές το λεξιλόγιό τους. **Αν αποφασίσουμε μάλιστα ότι η σύνταξη του κειμένου θα είναι συνεργατική, τότε τα παιδιά αυτά θα απαλλαγούν από το άγχος τους, αφού η ευθύνη για την ποιότητα του γραπτού θα είναι συλλογική**. Μέσα από την ασφάλεια της ομάδας, και την αλληλεπίδραση των μελών της **απελευθερώνεται η δημιουργικότητα** του κάθε μαθητή και χρησιμοποιείται για τον κοινό σκοπό: το κείμενό τους.

δύο φύλων, τον εκφοβισμό (θέμα που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τα σχολεία) κλπ. Οι θεατές προβληματίζονται. Ποιος καταπιέζεται; Ποιος ευθύνεται; Γιατί δεν κατάφερε ο καταπιεσμένος να αλλάξει την κατάστασή του; Στη συνέχεια **ξαναπαίζεται η ιστορία** και όποιος θέλει μπορεί να φωνάξει **“Στοπ!”** στο σημείο όπου θεωρεί πως μπορεί να αποτραπεί η καταπίεση. Στη συνέχεια μπορεί να ανέβει στη σκηνή και να αντικαταστήσει τον ηθοποιό στο ρόλο του καταπιεσμένου, δίνοντας μια άλλη τροπή στην ιστορία, η οποία παίζεται ξανά και ξανά, καθώς **οι θεατές μετατρέπονται σε ηθοποιούς**, προτείνοντας διαφορετικές εκδοχές της. Αν κάποιος θεατής παραμένει σιωπηλός και δεν παρεμβαίνει, είναι γιατί έχουν αποφασίσει να μην πουν τίποτα: “ήδη αυτό είναι μία δράση”, λέει ο Μπόάλ.

Τι καταφέρνει λοιπόν το Θέατρο του Καταπιεσμένου; Σύμφωνα με τον Μπόάλ, το θέατρο είναι ένα εργαλείο που μπορεί να αλλάξει την κοινωνία, αφού δημιουργεί ένα ασφαλές πλαίσιο για **δοκιμή και εξερεύνηση ποικίλων κοινωνικών ρόλων**. Οι θεατές- ηθοποιοί βλέπουν από πολλές οπτικές γωνίες προβληματικές κοινωνικές καταστάσεις και ενεργοποιούνται στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης τους. Δεν επιδιώκεται η εύρεση μίας και μοναδικής λύσης, αλλά η διερεύνηση εναλλακτικών τρόπων συμπεριφοράς και η σύνθεση απόψεων. Σε ό,τι αφορά την **εφαρμογή τεχνικών του ΘτΚ στην Εκπαίδευση**, ο ίδιος ο Boal πίστευε ότι **«κάθε παιχνίδι είναι μαθητεία για τη ζωή. Το θεατρικό παιχνίδι είναι μαθητεία για την κοινωνική ζωή. Το ΘτΚ είναι μαθητεία για το πώς να είσαι πολίτης»**. Πράγματι, μέσω των συγκεκριμένων τεχνικών τα παιδιά προβληματίζονται σχετικά με διάφορα κοινωνικά προβλήματα και τα αίτιά τους, μαθαίνουν να τα αναγνωρίζουν. Μπαίνουν στη θέση του αδικημένου, **ευαισθητοποιούνται**, αναπτύσσουν την επιθυμία να παρέμβουν ενάντια στην αδικία, με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση των αντίστοιχων δεξιοτήτων. Γι' αυτό το ΘτΚ θεωρείται ιδανικό στην αντιμετώπιση θεμάτων **σχολικού εκφοβισμού και ρατσιστικών συμπεριφορών στα σχολεία**. Τα παιδιά μαθαίνουν να ενδιαφέρονται για τα κοινά και σιγά-σιγά εξελίσσονται σε **ενεργούς πολίτες**, ενώ παράλληλα ενισχύονται η ενσυναίσθηση, η αυτοπεποίθηση, η ομαδικότητα, η ανάληψη πρωτοβουλιών, η ικανότητα λόγου και έκφρασης.

Δέσποινα Κλαδίτου

Μια συνέντευξη που θα-μπορούσε-να-είχε-δοθεί, αν η κα-ραντίνα δεν μας άφηνε τόσο στενά περιθώρια φυσικής επικοινωνίας, βασισμένη σε ερωτήσεις των παιδιών του Γ3 και του Γ4, μετά την επιστροφή μας από το σεμινάριο για τις Τεχνικές Δράματος στην Εκπαίδευση που παρακολουθήσαμε στη Σεβίλλη, τον Ιανουάριο του 2020. Με μικρά γλυκά κεράσματα στην τάξη, έγινε μια μεγάλη συζήτηση για την εμπειρία που αποκομίσαμε και προετοιμάστηκαν τα παιδιά για την εφαρμογή στην πράξη γνώσεων και τεχνικών που φέραμε στις αποσκευές μας!

Αυτο-συνεντευξιαζόμενη, Θ. Μπέτσου

Κάνατε ένα σεμινάριο σχετικά το Δράμα στην Εκπαίδευση. Η λέξη Δράμα δεν είναι η ίδια με τη λέξη Θέατρο;

Στην τέχνη του θεάτρου που είναι πανάρχαιη για τους Έλληνες, αναζητάμε έναν καθρέφτη της ζωής μας, όπως και τη συγκίνηση και μια εμπειρία που μας επιτρέπει να σκεφτούμε πάνω στον εαυτό μας και τη θέση μας στον κόσμο και ν' αναγνωρίσουμε κάποιες λύσεις –πιθανόν– στα διλήμματά μας. Όταν μιλάμε για το *θέατρο*, έχουμε περισσότερο στο μυαλό μας ένα ολοκληρωμένο έργο που παρουσιάζεται σε μια παράσταση. Η λέξη *Δράμα* είναι πιο γενική: έχει να κάνει με τις δράσεις των ανθρώπων, δράσεις που προκαλούν συγκρούσεις εσωτερικές ή εξωτερικές και μας αφορά –έτσι κι αλλιώς– όλες και όλους γιατί, με κάποιο τρόπο, όλοι *δρούμε*. Να τονίσουμε ότι αυτή είναι και η σημασία της λέξης στην αρχαιότητα: το Δράμα ήταν μέρος της ζωής της πόλης και απευθυνόταν σε όλους τους πολίτες κι όχι μόνο στους θεατρόφιλους, όπως θα λέγαμε σήμερα.

Μια θεατρική παράσταση αναδεικνύει ένα μικρό μέρος μιας ανθρώπινης δράσης που επηρεάζει κι άλλους και θέτει ένα πρόβλημα που ζητάει λύση, όπως στην Ελένη του Ευριπίδη ή στην Αντιγόνη του Σοφοκλή. Τεχνικές που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς θεατρικών έργων ή οι ηθοποιοί, **δραματικές τεχνικές** γιατί περιέχουν δράση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μικρότερες ή μεγαλύτερες ομάδες για να προκαλέσουν τα άτομα να δράσουν, να σκεφτούν ή να κάνουν κάτι. Όταν μιλάμε λοιπόν για το Δράμα στην εκπαίδευση, δεν εννοούμε ότι τα παιδιά μαθαίνουν για το θέατρο ή πώς να κάνουν μια θεατρική παράσταση αλλά ότι μαθαίνουν *μέσω* του θεάτρου. Μια σπουδαία καθηγήτρια του Πανεπιστημίου της Ουάσινγκτον, η Dee Dickinson μιλάει για «δημιουργικό δράμα» και λέει ότι είναι μια δραστηριότητα όπου «οι μαθητές ακούν ή διαβάζουν μια ιστορία ή ένα ποίημα, ή ακούν ένα μουσικό κομμάτι, ή βλέπουν ένα πίνακα ζωγραφικής και σχεδιάζουν πώς να το αποδώσουν δραματικά. Αναγνωρίζουν ή αν χρειαστεί αναπτύσσουν την πλοκή, διαλέγουν χαρακτήρες, δημιουργούν ένα σκηνικό και αυτοσχεδιάζουν το διάλογο και τη δράση. Μαζί με τους θεατές (μαθητές που δεν είναι στο δρώμενο) κριτικάρουν την απόδοση, αποφασίζουν τι είναι καλό και τι πρέπει να βελτιωθεί και επαναλαμβάνουν εφαρμόζοντας τις προτεινόμενες αλλαγές. Κατόπιν κοινό και παίκτες αλλάζουν ρόλους. Πρόκειται για μια διαδικασία συνεργατική, που αναπτύσσει τη γρήγορη και αυθόρμητη σκέψη, την επίλυση προβλημάτων, την αυτοπεποίθηση και την παρουσία, τη συγκέντρωση, καθώς και ικανότητες κριτικής και αναλυτικής σκέψης».

Αν αφήσουμε όμως τους ορισμούς στους ειδικούς, στην ουσία, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι πώς θα δώσουμε τη δυνατότητα στα παιδιά να εκφραστούν μέσα από διάφορους τρόπους και πώς θα κατανοήσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο χωρίς να είναι υποχρεωμένα να μάθουν απ' έξω ένα μάθημα ή να γράψουν ένα διαγώνισμα!

Ποια θα λέγατε ότι είναι τα στοιχεία που δανείζεται το εκπαιδευτικό δράμα από το θέατρο όπως το ξέρουμε, ως μια παράσταση που παρακολουθούμε;

Την *κίνηση* και τον *λόγο*, καταρχάς, μέσα από τον *αυτοσχεδιασμό*. Την *υποκριτική*, όταν καλούμαστε να γίνουμε κάποιος/ες άλλοι/ες, να εκφραστούμε, να αισθανθούμε, να σκεφτούμε έξω από αυτό που πραγματικά είμαστε. Κάθε φορά, κάτι δικό μας μπαίνει μέσα στο ρόλο, εμείς γινόμαστε υποκριτές και δίνουμε το δικό μας χρώμα, άρα, εκφραζόμαστε κι εμείς οι ίδιες/οι αυτοσχεδιάζοντας, γιατί δεν υπάρχει αναγκαστικά γραμμένο κείμενο από πριν που εμείς πρέπει να ακολουθήσουμε. Δανειζόμαστε, λοιπόν, και την έννοια ενός *δραματικού κειμένου*, κάτι που υπάρχει και αλλάζει ή δεν υπάρχει και το φτιάχνουμε εμείς και δεν είναι ανάγκη να είναι θεατρικό, μπορεί να είναι οτιδήποτε. Και φυσικά, γινόμαστε *σκηνωθέντες*, δίνουμε ψυχή στους ρόλους μας, καθορίζουμε τον τρόπο που θα εξελιχθεί η μικρή μας «παράσταση».

Τώρα που τα σχολεία είναι κλειστά και κάνουμε τηλεκπαίδευση, πώς μπορούν να εφαρμοστούν τα στοιχεία του Δράματος; Εννοώ, δεν χρειάζεται φυσική παρουσία για να κάνουμε θεατρικά παιχνίδια ή να στήσουμε ένα έργο;

Στην ιστοσελίδα του *Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση* (ΠΔΘΕ), μιας επιστημονικής ένωσης που εδώ και 20 χρόνια προωθεί το εκπαιδευτικό δράμα, δύο θεατροπαιδαγωγοί, ένας Γερμανός κι ένας Αυστραλός, τονίζουν ότι είναι ανάγκη να σωθεί η τέχνη του θεάτρου παρότι στερείται το βασικό, την παρουσία του σώματος, τις εκφράσεις, τις χειρονομίες, τη φυσική επικοινωνία. Όσες/οι ασχολούνται, προβληματίζονται έντονα για τις Τέχνες γενικά και έχουν μερικές καλές ιδέες για να εφαρμόσουμε το Δράμα προσαρμόζοντάς το στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Θα έχετε δει διάφορες «**παραστάσεις**» που έχουν δημιουργηθεί διαδικτυακά και προσφέρουν ανάσα στη διάρκεια του εγκλεισμού μας στο σπίτι. Αυτό θα μπορούσε να είναι μια ιδέα, δεν είναι όμως η μοναδική και θα έλεγα ούτε η πιο εύκολη. Όπως και σε ό,τι άλλο διδάσκεστε ή δουλεύετε αυτόν τον καιρό, αυτά που κάνουμε δεν μπορούν να πλησιάσουν στη ζωντανή επικοινωνία που έχουμε στο σχολείο όμως μπορούμε να πειραματιστούμε και να κρατήσουμε το ενδιαφέρον ζωντανό. Μπορούμε να φτιάξουμε ένα **βιντεογραφικό θεατρικό** με ατομικούς μονολόγους ή να δουλέψουμε **τεχνικές με έμφαση στην αναπνοή ή την εκτέλεση κινήσεων-εκφράσεων μέσα στο χώρο** σας, να δημιουργήσουμε **νοερές εικόνες** ή ένα **φωνητικό τοπίο**, αυτοσχεδιάζοντας. Μπορείτε να μοιραστείτε στα «δωμάτια» του webex, για να υποκριθείτε μικρούς ρόλους ή να γράψετε έναν δικό σας **θεατρικό διάλογο** ή να ασκηθείτε στην **αφήγηση ιστοριών** και τη **δημιουργική γραφή**. Χρειάζεται μόνο η διάθεσή σας να συμμετέχετε και ίσως τέτοιοι πειραματισμοί να βοηθήσουν τη συμμετοχή σας και στα μαθήματα ή να μπορέσετε να νιώσετε πιο κοντά μεταξύ σας, πιο συντροφικά, κάτι που το έχουμε τόσο ανάγκη, έτσι αποκλεισμένοι που νιώθουμε...

Χρησιμοποιήσατε έναν όρο που τον έχουμε ακούσει, δεν ξέρουμε όμως τι ακριβώς σημαίνει, δημιουργική γραφή.

Η δημιουργική γραφή αναφέρεται γενικά στη διαδικασία με την οποία ένας συγγραφέας αναπαριστά τον κόσμο με λέξεις, όπως ένας ζωγράφος με χρώμα και γραμμές κι ένας φωτογράφος σε μια στιγμιαία λήψη της κάμερας. Έχει σχέση με την έκφραση για ό,τι βαθύτερο έχουμε μέσα μας και θέλουμε να μην είναι μόνο προσωπικό μας βίωμα αλλά να το κάνουμε γνωστό και σ' έναν αναγνώστη, σ' ένα κοινό. Δημιουργούμε γεγονότα, σκηνές, χαρακτήρες, ακόμη κι έναν ολόκληρο κό-

σμο. Υλικό μας είναι οι λέξεις. Η μορφή που θα πάρει το κείμενό μας ποικίλλει πολύ: μυθιστόρημα, διήγημα, ποίημα, παραμύθι, θεατρικό κείμενο, σενάριο για κινηματογραφικό έργο, ημερολόγιο. Τα τελευταία χρόνια, η δημιουργική γραφή διδάσκεται στα Πανεπιστήμια όλου του κόσμου αλλά και στο σχολείο, κυρίως στο μάθημα της Λογοτεχνίας, σάς ζητάμε να γράψετε πιο «δημιουργικά», για παράδειγμα, μια σελίδα ημερολογίου ή ένα χαϊκού ή τη συνέχεια – το τέλος μιας ιστορίας ή σα να είστε ένας από τους χαρακτήρες ενός κειμένου.

Εκτός από τη συγγραφή θεατρικού έργου, πώς συνδέεται γενικότερα η δημιουργική γραφή με το σεμινάριο που κάνατε για το Δράμα στην Εκπαίδευση;

Θα προσπαθήσω να σας δώσω μια σύντομη εικόνα. Ξεκινήσαμε με την Σχεραζάτ που σίγουρα ξέρετε τι έκανε *1001 Νύχτες* προκειμένου να σώσει τη ζωή της, αφού ο μισογύνης Πέρσης βασιλιάς Σαχριάρ κάθε μέρα παντρευόταν μια γυναίκα που την σκότωνε το πρωί για να μην απιστήσει απέναντί του!

Του έλεγε ιστορίες, όπως το Λυχνάρι του Αλαντίν κι ο Σεβάχ ο θαλασσινός!

Ακριβώς! Η Σεχραζάτ λέει ιστορίες, αφηγείται! Τι μάς λέει λοιπόν; Ότι η **αφήγηση, προφορική ή γραπτή, είναι απαραίτητη για να επιβιώσουμε!** Αφηγούμαστε μικρά και μεγάλα επεισόδια της ζωής μας, μέσα από μικρές ιστορίες παρουσιάζουμε στους/στις άλλους/ες τον εαυτό μας, τα συναισθήματα, τις σκέψεις, τις εμπειρίες μας και το ίδιο κάνουν κι εκείνοι/ες. Η εκπαιδευτριά μας μάς παρουσίασε τη θεωρία της Θεατροπαιδαγωγού Patrice Baldwin, η οποία σημειώνει ότι το σχολείο συνεχώς προσπαθεί να βελτιώσει την δεξιότητα του λόγου που είναι απαραίτητη για να μπορέσετε να ανταποκριθείτε σε πάμπολλες περιστάσεις της ζωής σας, δεν το καταφέρνει όμως πάντα, ας μην κρυβόμαστε. Ειδικά υποφέρει ο γραπτός λόγος, χωρίς τον οποίο ένα παιδί θ' αγωνίζεται σε όλη του τη ζωή, συναισθηματικά και πρακτικά, και θα μειονεκτεί σε σχέση με τις επαγγελματικές ευκαιρίες. Η γραπτή επικοινωνία μας αλλάζει τόσο πολύ πια κι εσείς ειδικά οι νεότεροι/ες γράφετε σε blog, στέλνετε μηνύματα στο κινητό, χρησιμοποιείτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κάνετε αναρτήσεις στα κοινωνικά δίκτυα, όλ' αυτά είναι είδη γραπτού λόγου και το καθένα έχει διαφορετικές απαιτήσεις. **Όταν λέμε, λοιπόν, δημιουργική γραφή στο σχολείο, έχουμε στο μυαλό μας το πώς θα βοηθήσουμε τα παιδιά να γίνουν αποτελεσματικοί συγγραφείς,** όχι ενός μυθιστορήματος, κι αυτού βέβαια, αν κάποιος έχει μια ιδιαίτερη κλίση στις λέξεις, αλλά κυρίως **να μπορούν να συγγράφουν σύμφωνα με τους κανόνες και εκφράζοντας ολοκληρωμένα τη σκέψη και το συναίσθημά τους, όπου και όπως χρειάζεται.**

Συχνά δυσκολευόμαστε να γράψουμε για διάφορους λόγους. Δεν μάς έρχονται ιδέες ή είναι λίγες, υπάρχουν θέματα που δεν ξέρουμε σχεδόν τίποτα ή μπορεί και να μη μάς ενδιαφέρουν καθόλου, κάνουμε λάθη στη δομή ή στη στίξη, μπερδευόμαστε στις λέξεις ή μάς λένε ότι είναι πολύ απλές. Πώς μπορεί το Δράμα να μάς βοηθήσει;

Πρώτα και κύρια, το Δράμα βοηθάει στην προετοιμασία και συγκέντρωση του υλικού γιατί **περισσότεροι έχουν και περισσότερες ιδέες!** Με τις τεχνικές δράματος δουλεύουμε ομαδο-συνεργατικά και ξέρουμε ότι στις ομάδες νιώθετε μεγαλύτερη ασφάλεια γιατί δεν έχετε το άγχος ότι υπάρχει ο παντογνώστης δάσκαλος και θα βαθμολογηθείτε για κάθε σας σκέψη. Έτσι πολλές ιδέες πέφτουν στο τραπέζι, ασκείται κριτική και στο τέλος, όλη η τάξη έχει όλες τις ιδέες! Έτσι, μπορούμε ν' αποφύγουμε τα «κολλήματα» και να νιώσουμε μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση για ν' αρχίσουμε να γράφουμε. Πολλές

ασκήσεις προθέρμανσης σάς βοηθάνε να νιώσετε άνετα μέσα στις ομάδες σας, να γνωριστείτε, να θέσετε τους κανόνες σας, να εκφράσετε μια επιθυμία ή μια ανάγκη σας. Σάς καλούμε να φανταστείτε και να επεξεργαστείτε σενάρια σα να βλέπετε τη ζωή σας ως παράσταση με ρόλους, υπόθεση, πλοκή, συμπεριφορές, λέξεις που σάς εκφράζουν. Οποιοδήποτε θέμα μπορεί να μας δώσει υλικό για **δραματοποίηση** που βοηθάει ιδιαίτερα, παιδιά υπερκινητικά, παιδιά ντροπαλά, παιδιά που για οποιονδήποτε λόγο δε συμμετέχουν εύκολα στο μάθημα ή δυσκολεύονται να γράψουν ικανοποιητικά ή δεν μπορούν να μιλήσουν-γράψουν κάτι που δεν το έχουν «ζήσει».

Με τεχνικές δραματος μπορούμε να επεξεργαστούμε διαφο-
ρετικές πλευρές ενός θέματος, σα να έχουμε διαφορετικούς
ρόλους σ' ένα έργο. Στο θέατρο πειραματιζόμαστε συνεχώς
και παίρνουμε ρίσκα γιατί έχουμε κοινό. Με το εκπαιδευτικό
δράμα, γινόμαστε τότε ηθοποιοί τότε κοινό κι αυτό οξύνει
την κρίση και αναπτύσσει την ενσυναίσθησή μας. Δημιουργι-
κή γραφή και Δράμα ενδιαφέρονται για την αυτοέκφραση και
το πώς θα εκδηλώσουμε αυτό που πραγματικά είμαστε, νιώ-
θουμε, σκεφτόμαστε ώστε ν' αγγίξουμε τους άλλους. Όταν θα
έχουμε «παίξει» το θέμα μας, το πρόβλημά μας, τις
εσωτερικές μας φωνές, θα είμαστε πιο έτοιμοι να τα βάλουμε
και πάνω στο χαρτί. Πάνω απ' όλα όμως, με το Δράμα μαθαί-
νουμε **ν' ακούμε ενεργητικά** τους/τις άλλους/ες, να δίνουμε
προσοχή για να μην σπάσουμε τη ροή του «έργου». Όταν μού
φύγει ο φόβος ότι οι άλλοι/ες δεν μ' ακούνε ή όταν
συνειδητοποιήσω ότι συχνά δεν ακούω εγώ αλλά κάνω μονό-
λογο, τότε αρχίζω να ελέγχω και τα λόγια μου ώστε να έχουν
συνοχή και ροή.

Υπάρχουν και δραστηριότητες γραφής καθαρά, όπως είναι *Το Νήμα της Μνήμης* που το «ακολουθούμε» για να καταγράψουμε ατομικά την πρώτη ιστορία που θυμόμαστε ότι ακούσαμε ποτέ και τη μοιραζόμαστε με την ομάδα. Ή, η τεχνική *Χαρακτήρας στον Τοίχο* που επιτρέπει στα παιδιά να γράφουν τι θέλουν να γνωρίζουν για οποιοδήποτε χαρακτήρα σε οποιοδήποτε σημείο ενός έργου ή να γράφουν τα γενικά χαρακτηριστικά και τις εντυπώσεις τους από αυτόν. Ή η τεχνική *storyboard*, ένα απλό εικονογραφημένο σενάριο που χρησιμεύει για να καταγράψουμε σε μια σειρά εικόνων ένα δραματικό κομμάτι από ένα παραμύθι, ένα λογοτεχνικό έργο, μια πηγή στην Ιστορία. Όσο εκπαιδευόμαστε, κι εσείς κι εμείς, τόσο περισσότερες ιδέες μπορούμε να εφαρμόσουμε για να δυναμώσουμε το λόγο μας με τεχνικές δράματος!

Και μην ξεχνάτε: όταν ήσασταν μικρά, στήνατε ολόκληρες παραστάσεις με τα παιχνίδια σας, πολιτείες και χωριά, κάνατε ρόλους, φτιάχνατε διαλόγους, αναπαριστούσατε κόσμους

ολόκληρους πραγματικούς και φανταστικούς και λέγατε απίθανες ιστορίες. Όλοι/ες το έχετε κάνει, ξέρετε λοιπόν, πώς γίνεται μέσα από το παιχνίδι και την αναπαράσταση να μαθαίνεις και να ωριμάζεις!

Μικρό δείγμα γραφής: μια έκδοση του 2020 από το ΠΔΘΕ ©, με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Θεοδώρα Μπέτσου

Κάνοντας μια στάση πάνω στην
θρυλική γέφυρα Ponte Vecchio

Η αποφοίτηση

Η δυνατή ομάδα του σεμιναρίου της Σεβίλλης!
Ελλάδα, Ισπανία, Κροατία, Λιθουανία, Τσεχία!

Απολαμβάνοντας την Φλωρεντία από ψηλά σε
κατάσταση mindfulness

Δοκιμάζοντας εκπαιδευτικές τεχνικές δράματος στη Σεβίλλη: Κίνηση, παιχνίδι, μουσική, πανιά... ξεκινάμε!

Μανώλης Γλέζος (1922-2020)

Ήταν 30/ 3/ 2020 όταν έφυγε από τη ζωή, ο ανυπότακτος και ακατάβλητος μαχητής **Μανώλης Γλέζος**, ο άνθρωπος που ταπείνωσε τη σημαία του Χίτλερ, αντιστάθηκε σε κάθε μορφής αυταρχισμό, και αγωνίστηκε ως το τέλος της ζωής του για μια ελεύθερη και δημοκρατική Ελλάδα, για έναν πιο δίκαιο κόσμο. Με την ηρωική δράση του άφησε ανεξίτηλο το αποτύπωμα του στη σύγχρονη ιστορία του τόπου μας και σπουδαία παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές.

Ο Μανώλης Γλέζος γεννήθηκε στην Απείρανθο, ένα ορεινό χωριό της Νάξου, στις 9 Σεπτεμβρίου του 1922. Γονείς του ο Νικόλαος Γλέζος και η Ανδρομάχη Ναυπλιώτου. Τα παιδικά του χρόνια τα έζησε στο χωριό του, όπου τελείωσε το δημοτικό σχολείο. Αργότερα η οικογένειά του μετακόμισε στην Αθήνα, όπου τελείωσε το Γυμνάσιο και πέρασε στην ΑΣΟΕΕ.

Απρίλιος του 1941. Η ανθρωπότητα βρίσκεται ήδη στη δίνη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ο γερμανικός στρατός εισβάλλει στην Ελλάδα και αρχίζει η περίοδος της ναζιστικής κατοχής. Τον ενθουσιασμό από τις νίκες εναντίον της φασιστικής Ιταλίας διαδέχεται η απογοήτευση, όμως η αγωνιστική διάθεση δεν κάμπτεται. Τη νύχτας της **30ής προς την 31η Μαΐου 1941**, ο Μανώλης Γλέζος και ο Απόστολος Σάντας, νεαροί φοιτητές κι οι δυο τους, σκαρφάλωσαν στα βράχια της Ακρόπολης, και κατέβασαν από εκεί το μισητό σύμβολο του κατακτητή, τη σημαία με τη σβάστικα. Μοναδικά τους «όπλα», ένα φαναράκι και ένας σουγιάς. Η τολμηρή αυτή πράξη τους **προκάλεσε ενθουσιασμό στον λαό μας και έδωσε φτερά στο αντιστασιακό φρόνημά του**. Κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής ο Μανώλης Γλέζος συμμετέχει ενεργά στην **Εθνική Αντίσταση** με αποτέλεσμα να υποστεί φυλακίσεις, βασανιστήρια και διώξεις.

Τον Μάιο του '44, εκτελέσθηκε από τους Γερμανούς στην Καισαριανή ο **μικρότερος αδελφός του Νίκος**, αφήνοντας πίσω του το εξής σημείωμα για τη μάνα τους: «Αγαπητή μητέρα σας φιλώ, χαιρετισμούς, σήμερα πάω για εκτέλεση. Πάω. Πέφτοντας για τον ελληνικό λαό».

Στην μεταπολεμική Ελλάδα ο Μανώλης Γλέζος δραστηριοποιείται αρχικά μέσα από τις τάξεις του ΚΚΕ και αργότερα της ΕΔΑ, και ασκεί τη δημοσιογραφία πρώτα στον «Ριζοσπάστη» και αργότερα στην «Αυγή».

Νίκος: Κύριε Γλέζο, είστε ένας απ' τους μεγαλύτερους αγωνιστές της χώρας μας, ένα πρόσωπο που όλοι θαυμάζουμε και σεβόμαστε. Θα θέλαμε λοιπόν να μας πείτε δυο λόγια για τον εαυτό σας. Από που κατάγεστε; Πώς

Στα τέλη της δεκαετίας του '40 συλλαμβάνεται για τις πολιτικές πεποιθήσεις του και καταδικάζεται δυο φορές σε θάνατο. Οι καταδίκες δεν εκτελέστηκαν μετά από ελληνική και διεθνή κατακραυγή. Προσωπικότητες όπως ο Πικάσο, ο Καμύ και ο ντε Γκολ κινητοποιήθηκαν υπέρ του.

Οι διώξεις εναντίον του συνεχίστηκαν και κορυφώθηκαν με την επιβολή της δικτατορίας τον Απρίλιο του 1967. Τίποτα όμως δεν ήταν ικανό να σταματήσει την πολιτική του δράση και μέχρι το τέλος της ζωής του δεν έπαψε να δίνει δυναμικό «παρών» στις σημαντικές περιστάσεις της πατρίδας μας και στις λαϊκές διεκδικήσεις.

Τιμήθηκε πολλές φορές με την ψήφο του λαού σε ευρωεκλογές, εθνικές και αυτοδιοικητικές εκλογές. Το 1986, έχοντας εκλεγεί πρόεδρος της αγαπημένης του Απειράνθου, εισήγαγε ένα πρωτοποριακό σύστημα αυτοδιοίκησης βασισμένο στην **άμεση δημοκρατία**.

Πολύπλευρη προσωπικότητα, με ιδιαίτερη αγάπη για τις επιστήμες και τα γράμματα, φρόντισε να ιδρυθούν δημόσιες βιβλιοθήκες σε απομονωμένες κοινότητες. Υπήρξε συγγραφέας βιβλίων πολιτικού, ιστορικού, γλωσσολογικού και λογοτεχνικού περιεχομένου, ενώ μεγάλο ήταν το ενδιαφέρον του για τη γεωλογία και τα πετρώματα. Επίσης επινόησε ένα σύστημα αποτροπής πλημμυρών, συλλογής και συντήρησης των υπογείων υδάτων το οποίο μάλιστα βραβεύτηκε.

Μολονότι ποτέ δεν το επιδίωξε, τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς.

Ασυμβίβαστος ακόμα κι όταν βρέθηκε σε θέσεις εξουσίας, κέρδισε την εκτίμηση και τον σεβασμό ακόμα και μεγάλων πολιτικών του αντιπάλων με το ήθος, το σθένος, την παρρησία και την ακατάπαυστη αγωνιστικότητά του.

Ο δυναμισμός, η καθαρότητα των λόγων του, η ευθύτητα και η εφηβική του ζωντάνια μάγευαν όσους τον γνώριζαν, ιδιαίτερα τους νέους ανθρώπους, για τους οποίους αποτελεί φωτεινό παράδειγμα.

Τον σπουδαίο αγωνιστή και άνθρωπο Μανώλη Γλέζο είχαμε την τιμή και τη χαρά να γνωρίσουμε από κοντά τον Μάρτιο του 2012 οι συντελεστές των «Πετρογραφημάτων» εκείνης της χρονιάς, στη συνέντευξη που είχε την ευγένεια να μας παραχωρήσει.

Τιμώντας τη μνήμη του αναδημοσιεύουμε εκείνη τη συνέντευξη, με τη βεβαιότητα ότι θα δώσει στους μαθητές μας το θάρρος και τη δύναμη που τόσο έχουν ανάγκη στις δύσκολες συνθήκες που βιώνουν.

ήταν τα παιδικά και τα νεανικά σας χρόνια;

Το θέμα μας είναι ο Μανώλης Γλέζος, ένα πρόσωπο, ή η κατάσταση που επικρατεί γύρω μας; Φοβάμαι ότι διολισθαίνετε στην αντίληψη ότι τα πάντα γίνονται με βάση τους αρχηγούς, ενώ δεν είναι έτσι. Να σας δώσω ένα σχετικό παράδειγμα: έχουμε στήσει ένα άγαλμα στις Θερμοπύλες που απεικονίζει το Λεωνίδα των Θερμοπυλών. Στα σχολεία μιλάμε για το Λεωνίδα και τους 300. Τελικά ο Λεωνίδας ήταν ένας απ' τους 300 ή τον ξεχωρίζουμε;

Παιδιά: Ήταν ο ηγέτης τους σύμφωνα με την ιστορία.

Για να θυμηθούμε όλη την ιστορία. Αγνωστούς τους 700 Θεσπείς, καθώς και τους 2.100 είλωτες που ήταν μαζί τους, αφού κάθε Σπαρτιάτης είχε στη διάθεσή του από επτά είλωτες περίπου. Μάθαμε τι απέγιναν όλοι αυτοί; Σκοτώθηκαν όλοι. Γιατί δεν τους αναφέρει η ιστορία;

Συγκρίνετε, τώρα, αυτά που λέμε εμείς σήμερα με το αρχαίο επίγραμμα του Σιμωνίδη: «Ἵν' ἄγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι». Υπάρχει πουθενά στο επίγραμμα η λέξη Λεωνίδα; Δεν αναφέρεται πουθενά, γιατί δε θα δέχονταν οι Λακεδαιμόνιοι κάτι τέτοιο.

Γιώργος Είστε ωστόσο ένας άνθρωπος που έχει ζήσει τόσο πολλά και σημαντικά γεγονότα, ενώ εμείς, ως νέοι, δεν έχουμε αντίστοιχες εμπειρίες. Σεβόμαστε την άποψή σας και θα θέλαμε να ακούσουμε από σας κάποιες συμβουλές που θα μας βοηθήσουν να χαράξουμε κι εμείς τη δική μας πορεία στη ζωή.

Συμβουλές δε δίνω. Μόνο την άποψή μου λέω. Και μια άποψη που θα ήθελα να σας πω είναι η εξής: αν περιμένετε από άλλους να σας σώσουν, χαθήκατε. Όσο μ' έχετε ανάγκη, δεν θα πάμε καθόλου μπροστά. Απ' τη στιγμή που θα πείτε:

«Μανόλη, δε σ' έχουμε ανάγκη», που θα αποκτήσετε δηλαδή εμπιστοσύνη στον εαυτό σας, τότε σωθήκατε.

Κάτι ανάλογο είπα και στον Τσάβες, όταν με κάλεσε στη Βενεζουέλα. Είχε κάνει τότε ένα δημοψήφισμα, με το οποίο ζήτησε να παραταθεί η θητεία του, για να μπορέσει να εφαρμόσει, όπως έλεγε, το σοσιαλισμό. Έγινε το δημοψήφισμα, του δόθηκε η παράταση. Του είπα τότε ότι διαφωνώ μ' αυτό που κάνει. Μάλιστα, έκανα την ακόλουθη δήλωση στην κρατική τηλεόραση της Βενεζουέλας: «Κέρδισες τις εκλογές, αλλά, ως πατέρας προς γιο, σε συμβουλεύω να μην αξιοποιήσεις το αποτέλεσμα, γιατί στη δημοκρατία “ουδείς αναντικατάστατος”».

Εκεί λοιπόν συνειδητοποίησα πόσο ανεπτυγμένη έχουμε στην Ελλάδα την έννοια της δημοκρατίας, παρ' όλα όσα μας έχουν συμβεί. Ανακαλύπτω ότι τη δημοκρατία τους τη λένε Μπολιβαριανή, στη μνήμη του Μπολιβάρ. Θα δεχόμασταν εμείς στην Ελλάδα να ονομαστεί η δημοκρατία μας Κολοκοτρωνέικη; Όχι, γιατί δεν πολέμησε μόνο ο Κολοκοτρώνης: πολέμησαν όλοι. Βλέπετε πως η έννοια της δημοκρατίας είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα. Δεν περίμενα, λοιπόν, οι συντάκτες των «Πετρογραφημάτων» να με ρωτήσουνε για μένα.

Νίκος: Επειδή θαυμάζουμε πάνω απ' όλα το αγωνιστικό σας φρόνημα, θα θέλατε, κ. Γλέζο, να μας πείτε ποια βιώματα των παιδικών σας χρόνων διαμόρφωσαν το χαρακτήρα σας;

Κατάγομαι από την Απείρανθο της Νάξου, απ' «τ' Απεράθου» όπως λέμε εμείς. Εκεί γεννήθηκα, εκεί έζησα μέχρι τα δεκατρία μου χρόνια. Είμαι ζυμωμένος με τις παραδόσεις του χωριού μου. Τι θα πει αυτό; Πρώτη παροιμία στο χωριό μου, την οποία ξεχωρίζω, είναι αυτή: «Αλίμονο στον άνθρωπο, άμα μάθει το βόδι τη δύναμή του». Επειδή το βόδι δεν πρόκειται ποτέ να μάθει τη δύναμή του, γι' αυτό μπορεί ένα μικρό κοριτσάκι με μια κορδελίτσα να το σέρνει όπου θέλει. Ως τότε οι άνθρωποι θα 'ναι βόδια και δε θα 'χουν εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους;

Έζησα σ' αυτό το χωριό μ' αυτήν την αντίληψη: κανένας από μας δεν είναι παραπάνω από μας. Αυτό, βέβαια, είναι κακό όταν ο κάθε Απεραθίτης μοναχός του λέει το ίδιο. Όταν όμως ενωνόμαστε, όταν υπάρχει συλλογικότητα, κοινή συλλογική συνείδηση, τότε κάνουμε θαύματα. Δεν είναι λοιπόν θεόσταλη η άποψη που έχω για τη ζωή και τους ανθρώπους. Είμαι ζυμωμένος με τις παραδόσεις του τόπου μου.

Να σας πω και μια ιστορία απ' τον τόπο μου για να γίνω πιο κατανοητός: Σ' ένα εργοτάξιο, στήνει ο εργοδότης το τραπέζακι το Σάββατο, κάθεται ο λογιστής σε μια καρέκλα κι αρχίζει να πληρώνει τον κάθε εργάτη, ανάλογα με τα μεροκάματα που είχε κάνει. Έπαιρνε τα χρήματα ο κάθε εργάτης κι έλεγε στον εργοδότη: «Ευχαριστώ». Ένας Απεραθίτης πληρώνεται και δε λέει «ευχαριστώ». Του λέει έξαλλος ο εργοδότης: «Έλα δω, Απεραθίτη. Όλοι λένε «ευχαριστώ»· εσύ γιατί δε λες;» «Α, ξέχασα» απαντά εκείνος «ευχαριστώ τα χέρια μου». Απ' αυτό το χωριό κατάγομαι. Δε θα μπορούσα να 'μαι αλλιώς.

Ματίνα: Έχετε μείνει στην ιστορία ως η ηρωική φυσιογνωμία που, μαζί με τον Απόστολο Σάντα, κατεβάσατε τη γερμανική σημαία από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Αποτελείτε σύμβολο της Εθνικής Αντίστασης. Τι σας ώθησε στην πράξη σας αυτή;

Θα απαντήσω, παρ' όλο που δε μιλώ καθόλου για τη γερμανική σημαία: την κυνηγάω μόνο όπου τη βρω (γελά), επειδή είναι συγκεκριμένη η ερώτηση. Στις 30 Μαΐου 1941 ακούσαμε το λόγο του Χίτλερ απ' το Ράιχσταγκ στον οποίο δήλωνε πως «η Ευρώπη απ' αυτή την ώρα είναι ελεύθερη». Έλεγε πως «... δεν υπάρχει πια στην Ευρώπη ούτε ένας εχθρός: τους νικήσαμε όλους». Είχε τελειώσει, βλέπετε, κι η μάχη της Κρήτης. Μόλις τον ακούσαμε, είπαμε εμείς: «Αυτή είναι η γνώμη σου; Θα σου αποδείξουμε ότι τώρα αρχίζει ο αγώνας».

Ήταν βέβαια φανερός ο συμβολισμός της πράξης μας. Η γερμανική σημαία στην Ακρόπολη αποτύπωνε τη σκλαβιά της χώρας μας. Σκεφτήκαμε όμως και το άλλο: η Ακρόπολη συμβολίζει έναν πολιτισμό. Έρχεσαι εσύ, ο Χίτλερ, να βεβηλώσεις έναν πολιτισμό με την πολεμική σημαία σου; Αυτό δεν το ανεχόμαστε!

Χρήστος: Δε φοβηθήκατε καθώς πραγματοποιούσατε αυτό το τόσο παράτολμο εγχείρημα;

Όποιος λέει ότι δε φοβάται, λέει ψέματα. Το θέμα είναι να κάνεις υπέρβαση του φόβου σου. Αν δεν έχετε οικειωθεί καθόλου με το σεισμό και γίνει τώρα ένας σεισμός, θα φοβηθείτε όλοι. Αν όμως υπάρχει ανάμεσά σας ένας Κεφαλλονίτης, αυτός μάλλον δε θα φοβηθεί καθόλου. Θυμάμαι ένα παλικάρι, ένα πραγματικό παλικάρι, που δεν είχε μέχρι τότε οικειωθεί με τις οβίδες του πυροβολικού. Όταν οι οβίδες αυτές περνούν πάνω απ' το κεφάλι σου, είναι πράγματι κάτι το φοβερό. Την πρώτη φορά λοιπόν που ένωσε αυτό το παλικάρι το φοβερό κρότο της οβίδας πάνω απ' το κεφάλι του, κυριολεκτικά κατουρήθηκε.

Ο φόβος είναι αίσθημα. Το κάθε αίσθημα αντιμετωπίζεται μόνο με τη λογική. Κάνεις ανάλυση του φόβου σου, σκέφτεσαι τι είναι αυτό που τον προκαλεί και τότε τον αντιμετωπίζεις. Αν αναλύσεις το φόβο σου και γνωρίσεις τι τον προκαλεί, τότε δε θα φοβηθείς πια, ακόμα κι αν βρίσκεσαι στη χειρότερη θέση. Ακόμα κι αν είσαι πολιτικός κρατούμενος, αν έχεις πίστη στον εαυτό σου και στα ιδανικά σου, δε λογαριάζεις τίποτ' απολύτως. Τι να φοβηθείς; Ποιον;

Χρήστος: Έχετε συλληφθεί και φυλακιστεί πολλές φορές στη ζωή σας. Υπάρχει κάποιο βίωμα απ' αυτές τις δύσκολες μέρες που χαρακτήρηκε στη μνήμη σας και θα θέλατε να το μοιραστείτε μαζί μας;

Στην κατοχή, είχα κάνει μια απόπειρα δραπέτευσης. Με πιάσανε, ύστερα από προδοσία, και με έφεραν στα κελιά της

Ασφάλειας. Αφού με βασάνισαν — ήξεραν ότι δεν είχε σημασία για μένα, αλλά το έκαναν για να τρομοκρατούνται οι άλλοι - μου δέσανε τα χέρια πίσω με χειροπέδες και με βάλανε όρθιο σε μια καρέκλα, πίσω απ' το ανοιχτό παραθυράκι της πόρτας του κελιού. Μπροστά στο παραθυράκι βάλανε έναν αστυφύλακα με το πιστόλι στο χέρι και με την εντολή να με σκοτώσει, αν έκανα την παραμικρή κίνηση. Άρχισα να του μιλώ: «Τώρα, μήπως νομίζεις ότι εσύ είσαι ελεύθερος κι εγώ είμαι σκλάβος; Θα σου αποδείξω το αντίθετο. Εσύ είσαι ο σκλάβος κι εγώ είμαι ελεύθερος. Παρ' όλο που είμαι δεμένος, είμαι ελεύθερος γιατί σκέφτομαι κι ενεργώ ελεύθερα, ενώ εσύ είσαι σκλάβος επειδή υπακούς σε εντολές».

Άρχισα ολόκληρη συζήτηση κι αυτός μ' άκουγε. Όταν ήρθε να τον αντικαταστήσει κάποιος άλλος, δεν έφυγε αμέσως, περίμενε να ολοκληρώσω την κουβέντα μου. Ύστερα άρχισα να μιλώ στον αντικαταστάτη του, ενώ πασπάτευα τις χειροπέδες μου. «Μ' έχετε δεμένο με χειροπέδες από σίδηρο. Έχεις υπόψη σου πώς βγαίνει το σίδηρος;»

Του έλεγα ιστορίες για ορυχεία, εργαζόμενους' αυτά, για τη συνεκμετάλλευσή.

Μίλησα και στον τρίτο που ήρθε αργότερα να τον αντικαταστήσει. Στο τέλος κατάφερα να λύσω τις χειροπέδες.

«Πάω να κοιμηθώ, κουράστηκα» λέω στον αστυφύλακα.

«Αν θέλεις, σκότωσέ με». Ειδοποιεί εκείνος τους ανωτέρους του, έγινε χαλασμός.

Περνά ο καιρός, γίνεται η απελευθέρωση. Καθώς ανέβαινα την Πειραιώς, έρχεται ένας καταπάνω μου, μ' αγκαλιάζει, με φιλάει. «Ποιος είσαι;» τον ρωτώ. Μου απαντά:

«Εκείνος που ήταν σκλάβος και τον έκανες ελεύθερο σ' ένα βράδυ». Ένας απ' τους τρεις ήταν, δε ρώτησα ποιος.

Να σας πω κι άλλη μια ιστορία. Στον εμφύλιο πόλεμο με μετέφεραν απ' τις φυλακές Αβέρωφ στις φυλακές Ακροναυπλίας. Ο διευθυντής, που είχε πάρει τα χαρτιά μου, με κάλεσε στο γραφείο του και μου ζήτησε να σταθώ προσοχή. Αρνήθηκα κι εκείνος με χώνει στο πειθαρχείο. Οι άλλοι συγκρατούμενοι κηρύσσουν απεργία πείνας. Ήταν πρόβλημα για το διευθυντή να πει ότι μ' έβαλε στο πειθαρχείο επειδή δε στεκόμουν προσοχή, αφού όλοι ήξεραν ότι δε στεκόμασταν προσοχή. Με καλεί λοιπόν και μου λέει: «Εντάξει, δε σου 'πα και τίποτα».

Του λέω: «Θα σου πω μια κουβέντα που δε θέλω να την ξεχάσεις. Όταν γινόταν ο Πελοποννησιακός πόλεμος, μια τριμελής αντιπροσωπεία Αθηναίων πήγε στο μεγάλο βασιλιά της Περσίας για να ζητήσει - δυστυχώς - δάνειο (γελά), για να συνεχίσουν τον πόλεμο. Οι αυλικοί τους είπαν ότι θα δουν το βασιλιά κι ότι μάλλον θα τους δώσει το δάνειο· θα 'πρεπε όμως, προηγουμένως, να τον προσκυνήσουν. Οι Αθηναίοι δήλωσαν ότι αποκλείεται να προσκυνήσουν, όμως οι αυλικοί τους είπαν ότι αυτός ήταν ο μόνος τρόπος για να πάρουν το δάνειο. Την επόμενη μέρα οι αυλικοί τους οδήγησαν στο μεγάλο βασιλιά. Τότε οι Αθηναίοι έριξαν κάτω τα δαχτυλίδια τους και έσκυψαν να τα πιάσουν. Για το βασιλιά, δηλαδή, αυτό σήμαινε προσκύνηση, για τους ίδιους όμως σήμαινε απλώς ότι έσκυψαν να πιάσουν τα δαχτυλίδια τους.

Εγώ λοιπόν, — είπα στο διευθυντή — ούτε αυτό το χατήρι δε θα σου κάνω, να σκύψω δήθεν για να πιάσω το δαχτυλίδι μου. Το κατάλαβες;» Ο διευθυντής είχε εντυπωσιαστεί που ήξερα ιστορίες απ' την αρχαία Ελλάδα. Δυσκολευόταν κιόλας να καταλάβει πώς αυτό το πραγματάκι που ήμουν είχε τέτοιο θράσος.

Αφροδίτη: Πριν λίγες μέρες γιορτάσαμε την επέτειο της 25ης Μαρτίου. Ποιο πιστεύετε πως είναι το νόημα των εθνικών επετείων και πώς θα πρέπει να γιορτάζονται;

Έδινα χτες το βράδυ συνέντευξη σε Γάλλους δημοσιογράφους και μιλήσαμε για τη δική τους εθνική επέτειο. Οι Γάλλοι γιορτάζουν στις 14 Ιουλίου την πτώση της Βαστίλλης. Γιορτάζουν δηλαδή την πτώση ενός καθεστώτος. Στην Αγγλία γιορτάζουν την ενθρόνιση του βασιλέως, ενώ στην Ολλανδία τα επινίκια από την ήττα του ναζισμού. Για μας τους Έλληνες η 25η Μαρτίου και η 28η Οκτωβρίου είναι ημερομηνίες έναρξης αγώνων. Στην πρώτη περίπτωση ξεκινάμε έναν αγώνα και δεν ξέρουμε αν θα απελευθερωθούμε ή όχι, στην άλλη περίπτωση αγωνιζόμαστε να διατηρήσουμε την ελευθερία μας, που προσπαθεί να την καταλύσει ο φασισμός. Ούτε ενθρόνιση, ούτε εγκαθίδρυση ή πτώση καθεστώτος, ούτε επινίκια. Γιορτάζουμε την έναρξη αγώνων και δε μας ενδιαφέρει το αποτέλεσμα. Κανένα άλλο έθνος δεν έχει αυτό το συμβολισμό, σε ό,τι αφορά τις εθνικές επετείους του.

Όταν έχουμε λοιπόν 28 Οκτωβρίου ή 25 Μαρτίου τι πρέπει να κάνουμε; Εγώ λέω ότι το ουσιαστικότερο απ' όλα είναι να μελετάμε τι είναι για μας αυτές οι ημερομηνίες. Όσο μελετάμε, τόσο περισσότερα μαθαίνουμε. Αν θέλουμε παρελάσεις, να τις κάνουμε μπροστά στα μνημεία, όχι μπροστά στην εξουσία.

Γιώργος: Μια που μιλήσαμε για την εθνική μας επέτειο της 28ης Οκτωβρίου. Ακούγεται ότι η πατρίδα μας βρίσκεται πάλι υπό γερμανική κατοχή. Σας βρίσκει σύμφωνο η άποψη αυτή; Βλέπω στο τραπέζακι και το βιβλίο «Επιστροφή του Ράιχ»...

Δεν είναι ακριβώς κατοχή. Στην κατοχή ήταν μια ένοπλη σκλαβιά, που θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή ο οποιοσδήποτε να σε πυροβολήσει. Τι είναι όμως ακριβώς;

Το 1821 κάναμε την Επανάσταση. Όλα τα κράτη έπεσαν με μανία πάνω μας, υπέρ των Οθωμανών, εναντίον της Επανάστασης. Όταν είδαν ότι ριζώνει, έτρεξαν να μας βοηθήσουν και τι έκαναν; Δάνεια! Πριν από 12 χρόνια ξε-χρεώσαμε το πρώτο δάνειο, το γαλλικό, που το πήραμε το 1824. Κερδίσαμε τη λευτεριά μας, δεν κερδίσαμε όμως την εθνική ανεξαρτησία μας. Και δεν καταφέραμε να την κερδίσουμε ούτε στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, παρ' όλο που πάλι είχαμε ως πρώτο στόχο, τη λευτεριά, δεύτερο την εθνική ανεξαρτησία, τρίτο τη δημοκρατία - δε θέλαμε, βέβαια, να ξαναγυρίσουμε στο Μεταξά - και ως τέταρτο στόχο την κοινωνική δικαιοσύνη. Μάλιστα μια από τις πανελλήνιες κοινωνικές οργανώσεις λεγόταν ΕΚΚΑ, δηλαδή Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση. Οι μεγάλες οργανώσεις τότε ήταν το ΕΑΜ, το ΕΔΕΣ, το ΕΚΚΑ. Δεν ήταν μόνο οι αριστερές οργανώσεις, ήταν όλος ο λαός που έβαζε αυτούς τους στόχους που αναφέραμε.

Η ουσία είναι ότι πάλι προβάλλει το αίτημα της εθνικής ανεξαρτησίας. Αυτή μας λείπει.

Παναγιώτης: Αφού μιλήσαμε για δάνεια και γερμανική κατοχή· έχετε τοποθετηθεί συχνά πάνω στο θέμα των γερμανικών αποζημιώσεων προς την Ελλάδα. Γιατί δε δικαιώνεται η χώρα μας;

Όταν την ερώτηση αυτή μου την κάνει κάποιος μεγάλος απαντώ: επειδή ψηφίζεις αυτές τις κυβερνήσεις που ψηφίζεις. Μη βγάζουμε έξω την ευθύνη τη δική μας.

Γιώργος: Εγώ πιστεύω πως τα δικαιώματα αυτά τα χάσαμε όταν μπήκαμε στην Ευρωζώνη, ενώ δεν πληρούσαμε τις

προϋποθέσεις. Μας ενδιαφέρει να ακούσουμε την προσωπική σας άποψη.

Κατ' αρχάς, άλλο Ευρωζώνη, που σημαίνει ενιαίο νόμισμα, κι άλλο Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Αγγλία συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά όχι στην Ευρωζώνη. Σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση· επειδή μερικά κόμματα της Αριστεράς λένε να φύγουμε απ' την Ευρώπη, η απάντησή μου είναι: Γιατί να τους χαρίσουμε την Ευρώπη; Δική τους είναι; Είμαι στην Ελλάδα, είμαι εναντίον των αποφάσεων της ελληνικής κυβέρνησης, αγωνίζομαι λοιπόν να ρίξω την κυβέρνηση και να βγει μια κυβέρνηση που θα εκπροσωπεί τα συμφέροντα του λαού. Είμαι στην Ευρώπη, δεν είμαι ούτε στην Ασία, ούτε στην Αφρική, ούτε στην Αμερική. Θα αγωνίζομαι και θα αγωνιστώ εναντίον της πολιτικής της Κομισιόν, του Διευθυντηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αποφάσεων που παίρνει, αλλά δε φεύγω απ' την Ευρώπη. Ανήκουμε στην Ευρώπη, προσπαθούμε ν' αλλάξουμε το Διευθυντήριο, την περίφημη Κομισιόν, να πάρουν την εξουσία οι λαοί της Ευρώπης. Αυτή είναι η λογική μου.

Παναγιώτης: Πού αποδίδετε την παγκόσμια οικονομική κρίση;

Πιστεύω πως τη δημιουργεί το ίδιο το σύστημα. Για μένα το χρήμα δεν έχει πατρίδα. Είτε είμαι στο ευρώ, είτε στη λιρέτα, είτε στο δολάριο, είτε στο γιεν, το χρήμα δεν έχει πατρίδα. Για μένα το θέμα είναι να εμποδίσω τους

ιδιοκτήτες του χρήματος, οποιοδήποτε κι αν είναι, να διευθύνουν τα πάντα. Αυτός είναι ο στόχος μου. Τι ήταν το χρήμα; Μέσο ανταλλαγής αξιών. Το ίδιο το χρήμα δε δημιουργεί αξίες. Ο εργαζόμενος δημιουργεί τις αξίες. Όταν το χρήμα παύει να είναι μέσο ανταλλαγής αξιών και μετατρέπεται σε δημιουργό αξιών - στα ψέματα- τότε δημιουργούνται οι οικονομικές κρίσεις.

Αφροδίτη: Αν σας ζητούσαμε να δώσετε σ' εμάς, τους νέους, μία συμβουλή που θα ήταν η πιο σημαντική για τη ζωή μας, ποια θα ήταν αυτή; Ξέρουμε ότι δε δίνετε συμβουλές, όμως θα θέλαμε να κάνετε μια εξαίρεση για μας.

Συμβουλές δε δίνω. Γνώμες εκφράζω. Έχετε το δικαίωμα να αμφισβητείτε τα πάντα. Αν δεν το κάνετε, δεν είστε νέοι. Έχετε το δικαίωμα να ρωτάτε τα πάντα. Προσέξτε όμως να μη γίνετε όμηροι της αμφισβήτησης και της αντήρρησής σας. Αν γίνετε όμηροι, αιχμάλωτοι των αμφισβητήσεών σας, χαθήκατε. Θα γίνετε υπερφίαλοι και θα βρεθείτε έξω απ' την κοινωνία. Θα λέτε, όλη η κοινωνία δεν είναι τίποτα, εγώ είμαι το παν.

Αυτή είναι η γνώμη μου.

Αφροδίτη Θεοδωρακοπούλου (Γ2), Χρήστος Κανάκης (Γ2), Γιώργος Λυράκης (Γ2), Παναγιώτης Τάτσης (Γ4), Ματίνα Τσαγκάρη (Γ4), Νίκος Τσιουγκράνας (Γ4).

Σας ευχαριστούμε πολύ, κ. Άλκη Ζέη

Πέμπτη 27 Φλεβάρη του 2020. Φεύγει από κοντά μας η Άλκη Ζέη, αφήνοντας φτωχότερο τον κόσμο του παιδικού βιβλίου. Ψάχνοντας την επίσημη ιστοσελίδα της, μάθαμε πολλά για τη ζωή της: Γεννήθηκε στην Αθήνα, όμως πέρασε τα πρώτα παιδικά της χρόνια στη Σάμο. Επέστρεψε στην Αθήνα, όπου σπούδασε στη Φιλοσοφική και στη Δραματική σχολή. Κυνηγήθηκε για τις πολιτικές της πεποιθήσεις, και υποχρεώθηκε να ζήσει για πολλά χρόνια εκτός Ελλάδος, ως πολιτική πρόσφυγας. Παντρεύτηκε το θεατρικό συγγραφέα Γιώργο Σεβαστίκογλου, κι από τον γάμο τους γεννήθηκαν δύο παιδιά. Μία από τις καλύτερες της φίλες ήταν η Ζωρζ Σαρή. Έγραψε πολλά βιβλία που αγαπήθηκαν από το ελληνικό και το ξένο αναγνωστικό κοινό, ενώ αρκετά από αυτά βραβεύτηκαν. Έζησε μια γεμάτη προσωπική και επαγγελματική ζωή.

Κυρία Ζέη, σας οφείλουμε πολλά. Μέσα από τα βιβλία σας ζήσαμε τόσες ενδιαφέρουσες εμπειρίες! Κάναμε έναν μεγάλο περίπατο στην κατοική Αθήνα με τον Πέτρο, μετρήσαμε τα ΕΥΠΟ και τα ΛΥΠΟ της ζωής μαζί με τη Μέλια και τη Μυρτώ

και μαγευτήκαμε ακούγοντας από τον ξάδελφό τους τις πιο απίθανες περιπέτειες με πρωταγωνιστή το καπλάνι της βιτρίνας. Μπερδευτήκαμε με τις ιστορίες του ψεύτη παππού, συμμετείχαμε στις αγωνίες της Κωνσταντίνας, καθώς άλαυε να διώξει τις αράχνες και τους ιστούς τους από την ψυχή της. Πώς να μην αγαπήσουμε τις ιστορίες σας;

Δεν μας κρύψατε τίποτα από τη ζωή. Μας μάθατε ότι δεν είναι πάντα εύκολη, ότι πολλές φορές πρέπει να αγωνιζόμαστε γι αυτά που θέλουμε κι ενάντια στο άδικο. Μαζί σας γνωρίσαμε καλύτερα σημαντικές

πτυχές της ιστορίας μας και δύσκολες κοινωνικές περιστάσεις που μας προβλημάτισαν. Πάντα όμως φροντίζατε –κι αυτό ήταν το μαγικό με τα βιβλία σας- να τα τυλίγετε όλα με την αθωότητα, τη γλυκύτητα και την παιχνιδιάρικη διάθεση της παιδικής ψυχής, ώστε να μην μας πλη-γώνουν. Μέσα από την καρδιά μας, σας ευχαριστούμε πολύ.

Πριν από έξι χρόνια μια μικρή δημοσιογράφος των «Πετρογραφημάτων» και μαθήτριά του σχολείου μας, η **Μαρία Βογιατζή**, βρέθηκε μαζί με άλλα παιδιά σε μια εκδήλωση για το πολυδιαβασμένο «**Καπλάνι της βιτρίνας**». Η κυρία Άλκη Ζέη ήταν εκεί, μίλησε στα παιδιά και απάντησε με προθυμία στις ερωτήσεις τους. Μαγεμένη από την προσωπικότητά της η Μαρία μετέφερε τη συζήτηση τους σε ένα κείμενο που δημοσιεύτηκε στα «Πετρογραφήματα». Το αναδημοσιεύουμε τιμώντας τη μνήμη της αγαπημένης μας συγγραφέως.

Στις αρχές του Οκτωβρίου, συγκεντρωθήκαμε αρκετοί φανατικοί αναγνώστες της Άλκης Ζέη στον Πολυχώρο του Μεταίχμιου, με αφορμή τα 50 χρόνια από την έκδοση του πρώτου από τα 18 βιβλία της, με τίτλο «το Καπλάνι της βιτρίνας». Εκεί συναντήσαμε την αγαπημένη μας λογοτέχνη, η οποία μας μίλησε για πολλά. Μας μίλησε με χιούμορ και τρυφερότητα για τη ζωή της με τα πολλά ΕΥΠΟ αλλά και ΛΥΠΟ, για ανθρώπους που αγάπησε και πιο πολύ για ιστορίες...Αυτές που έφτιαχνε από μικρή, που ακόμα τις λέει στα εγγόνια της σαν παραμύθια. Και βέβαια αυτές που έγιναν βιβλία, όπως το αγαπημένο της «Καπλάνι».

Το βιβλίο αυτό είναι γεμάτο με αναμνήσεις από την παιδική της ηλικία, τότε που παραθέριζε στη Σάμο με την οικογένειά της. Αναμνήσεις που μέσα στο μυαλό της συγγραφέως απέκτησαν άλλες διαστάσεις, αφού εμπλουτίστηκαν με στοιχεία της ζωής

ρής φαντασίας της.

Τα πραγματικά και τα μυθικά γεγονότα στο «Καπλάνι της βιτρίνας»

Το Καπλάνι υπάρχει πραγματικά και βρίσκεται στο Παλαιοντολογικό Μουσείο, στο χωριό Μυτιληνιοί της Σάμου. Το είχαν σκοτώσει ένας βοσκός και ο πατέρας της, γιατί έτρωγε τα πρόβατα και στην συνέχεια το βαλσάμωσαν και το έβαλαν σε μια βιτρίνα στο γραφείο του παππού της. Είχε εντυπωσιάσει πολύ τη μικρή τότε Άλκη Ζέη, η όποια το φανταζόταν να ζωντανεύει όταν δεν το έβλεπε κανείς και να βγαίνει απ' τη βιτρίνα.

Είναι επίσης αλήθεια πως όταν βαλσαμώθηκε, από λάθος του έβαλαν ένα μπλε και ένα γαλάζιο μάτι. Η λεπτομέρεια αυτή κέντρισε τη φαντασία της συγγραφέως: πίστευε πως όταν το καπλάνι ξυπνούσε με το γαλάζιο μάτι, βοηθούσε τους ανθρώπους, ενώ όταν ξυπνούσε με το μπλε, γινόταν επιθετικό και προκαλούσε ζημιές.

Στο «Καπλάνι» η Άλκη Ζέη έχει καταγράψει αναμνήσεις από τη σχέση της με την αγαπημένη της αδελφή: διαφωνίες, τσακωμοί που κρατούσαν για λίγο, αφού η βαθιά αγάπη που τις ένωνε έσβηνε τα υπόλοιπα. Ό,τι και αν είχε συμβεί κατά τη διάρκεια της μέρας, το βράδυ, πριν κοιμηθούν, οι δυο αδελφές ανταλλάσσαν τις εντυπώσεις τους με τον δικό τους ιδιότυπο κώδικα επικοινωνίας: ΕΥΠΟ (ευχαριστημένη) ή ΛΥ-ΠΟ (δυσανεστημένη);

Αισθάνεται ΕΥΠΟ ή ΛΥΠΟ για την εποχή μας;

Βέβαια έχει πολλά ΛΥΠΟ η εποχή μας. Καλό είναι όμως να βρίσκουμε μικρά-μικρά ΕΥΠΟ, όπως π.χ. η συγκεκριμένη εκδήλωση, για να μη χάνουμε την ισορροπία μας.

Με αφορμή τη Μυρτώ που την παρέσυραν και έγινε φαλαγγίτισσα στη δικτατορία του Μεταξά... Τι θα συμβούλευε τα παιδιά για να μην παρασύρονται;

Τους μεγάλους θα συμβούλευε περισσότερο. Τα παιδιά έχουν ζωηρή φαντασία και γι' αυτό πολλές φορές δεν αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα. Παρασύρονται από περιοδικά, κινούμενα σχέδια, φανταστικούς ήρωες με παράξενες στολές, γεμάτους μυς και δύναμη ... Οι μεγάλοι πρέπει να τα απομακρύνουν απ' αυτά τα λανθασμένα πρότυπα και να τους μιλούν για την πραγματικότητα. Να τους μιλούν για ιστορικά γεγονότα, για το φασισμό, για τη δράση τέτοιων ομάδων, για τις συνέπειες στους άλλους ανθρώπους. Ακόμη να τα προτρέπουν να κοιτάζουν τη φύση τους ανθρώπους γύρω μας, που δεν είναι σαν αυτούς στα κινούμενα σχέδια. Έτσι τα παιδιά θα εξοικειωθούν με την πραγματική ζωή και τις αξίες της.

Πόσο την επηρέασε η συμμετοχή της στην αντίσταση;

Η Αντίσταση διαμόρφωσε το χαρακτήρα της σε μεγάλο βαθμό. Αν δεν συμμετείχε, αν «είχε κάτσει στο σπίτι της» όπως είπε χαρακτηριστικά και περίμενε να φύγουν οι Γερμανοί... σίγουρα θα είχε γίνει διαφορετικός άνθρωπος.

Η Άλκη Ζέη και η Ζωρζ Σαρρή

Είναι ολοφάνερη η συγκίνησή της, όταν μιλά για την αγαπημένη της φίλη, παρόλο που προσπαθεί να την κρύψει. Ήταν φίλες από τα δώδεκα τους χρόνια, παρόλο που οι χαρακτήρες τους ήταν αντίθετοι. Πολλές φορές τις χώρισαν οι συνθήκες της ζωής, όπως την εποχή που η Άλκη Ζέη βρισκόταν εξόριστη στη Ρωσία ενώ η Ζωρζ ζούσε στη Γαλλία ή στην Ελλάδα. Όμως πάντα έβρισκαν τρόπο να ανταλλάσσουν μηνύματα, και ας μην υπήρχαν τότε τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας, όπως το Skype.

Συμβουλές για όποιο παιδί θα ήθελε να γίνει συγγραφέας

Ο συγγραφέας γεννιέται με την προδιάθεση να γράφει, πρέπει όμως να εξασκηθεί. Ακριβώς όπως ένας ζωγράφος δεν αρκεί να έχει το κατάλληλο «χέρι» για ζωγραφική, αλλά πρέπει να δουλέψει, να μάθει το σχέδιο και το χρώμα. Θα έδινε λοιπόν τρεις συμβουλές σε όσους επιδιώκουν να γίνουν συγγραφείς: πρώτον, να διαβάζουν βιβλία, δεύτερον, να διαβάζουν βιβλία, τρίτον, να διαβάζουν βιβλία. Μόνο μέσα απ' τα βιβλία μπορεί κάποιος να μάθει να γράφει.

Μαρία Βογιατζή Β1

Κική Δημουλά (1931-2020)

Από τον κόσμο των γρίφων

φεύγω ήσυχη.

Δεν έχω θλάψει στη ζωή μου αίνιγμα:

δεν έλυσα κανένα.

Άφησα να μην ξέρω

Στις 22 Φεβρουαρίου του 2020 έφυγε από τη ζωή η διακεκριμένη ποιήτρια και ακαδημαϊκός Κική Δημουλά. «Ποιήτρια εξ ανάγκης», όπως έλεγε η ίδια, γιατί δεν είχε άλλον τρόπο να υπάρξει, μίλησε με μοναδικό τρόπο μέσα από το έργο της για την υπαρξιακή αγωνία, την απουσία, τη φθορά και τη μοναξιά.

Είναι Πέμπτη. Αυτό δεν προσφέρει τίποτα.

Είναι απόγευμα. Αυτό αφαιρεί.

Είναι καιρός βροχερός. Αυτό περιπλέκει.

Είσαι μόνος σου, κι αυτό προσθέτει, αφαιρεί, περιπλέκει

Εκτός σχεδίου

Η σπουδαία ποιήτρια πίστευε πως «ένα βιογραφικό σημείωμα πρέπει, αφού γραφτεί, να μείνει επ' αρκετόν καιρό κρεμασμένο στον αέρα από ένα τσιγκέλι αυστηρότητας, ώστε να στραγγίξουν καλά τα στερεότυπα, οι ωραιολοιπίσεις»

Όταν το 2010 βραβεύτηκε με το Ευρωπαϊκό Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του ποιητικού και του πεζού έργου της, επειδή, όπως είπε, «αυτό είναι το υλικό της πεπατημένης», αποφάσισε να γράψει το δικό της αυτοβιογραφικό σημείωμα και παρουσίασε τον εαυτό της ως εξής:

Γεννήθηκα στην Αθήνα το 1931. Η παιδική ηλικία πέρασε χωρίς να αναδείξει το «παιδί θαύμα». Το 1949, τελειώνοντας το Γυμνάσιο, υπέκυψα εύκολα στο “πρέπει να εργαστείς”, και εργάστηκα στην Τράπεζα της Ελλάδος είκοσι πέντε χρόνια.

Ανώτερες σπουδές: η μακρά ζωή μου κοντά στον ποιητή Άθω Δημουλά. Χωρίς εκείνον, είμαι σίγουρη ότι θα είχα αρκεστεί σε μια ρεμβαστική, αμαθή τεμπελιά, προς την οποία, ίσως και σοφά, ακόμα ρέπω.

Του οφείλω το λίγο έστω που της ξέφυγα, την ατελή έστω μύησή μου στο τι είναι απλώς φωνήεν στην ποίηση και τι είναι σύμφωνον με την ποίηση, του οφείλω ακόμα την πικρότατη δυνατότητα να μπορώ σήμερα, δημόσια, να τον μνημονεύω εις επήκοον της πολυπληθούς λήθης.

Αυταπαρνητική, παραχωρήθηκα στο ρόλο της μητέρας και με τρυφερή γενναιότητα άκουσα να προσφωνούμαι “γιαγιά”.

Κυλώ τώρα με ψυχραιμία και χωρίς θλέψεις διαιωνίσεως μέσα σ’ αυτές τις νέες παρακαμπτήριες του αίματός μου.[...]

Φύσει ολιγογράφος, εξέδωσα οκτώ ποιητικές συλλογές μέσα σε σαράντα πέντε χρόνια. Η σημασία τους είναι ακόμα συμβατική. Είναι γραμμένη στη λίστα αναμονής των μεγάλων επερχόμενων κυμάτων του μετακριτή χρόνου.»

Σήκω μέρα.

Νίψου έτοιμο το πρωινό σου

σερβιρισμένος ο κόσμος

φρέσκος μόλις τον έκοψαν

από το δέντρο του ύπνου.

Πάρε μαζί σου και τ' όνειρό του

για μεσημεριανό σου.

Κράτα λίγο και για το σούρουπο

θα πεινάσεις

θα 'ναι τα τρόφιμα

κλειστά.

Και όμως κινείται

Με ευαισθησία και γλωσσική τόλμη, μιλά για τη φορά του χρόνου και την ανάγκη του ανθρώπου να βρει το νόημα της ζωής.

Κρατώ λουλούδι μάλλον.

Παράξενο.

Φαίνεται' απ' τη ζωή μου

πέρασε κήπος κάποτε[...]

Συ δεν φαίνεσαι.

Όμως για να υπάρχει γκρεμός στο τοπίο,

για να 'χω σταθεί στην άκρη του

κρατώντας λουλούδι

και χαμογελώντας,

θα πει πως όπου να 'ναι έρχεσαι.

Φαίνεται' απ' τη ζωή μου

ζωή πέρασες κάποτε.

Φωτογραφία 1948

Την ποίησή της χαρακτηρίζει το παιχνίδι των λέξεων: λέξεις από την καθαρεύουσα και την απλή καθημερινή μας γλώσσα, ομόηχες και αντίθετες συνδυάζονται με απρόσμενο τρόπο. Εκεί που η εξομολογητική διάθεση κορυφώνεται και εξωτερικεύονται οι βαθύτερες ψυχικές καταστάσεις, εμφανίζονται αναπάντεχα ψυχροί όροι και η λογική βάζει φρένο στο συναίσθημα: οι αντιφάσεις της ανθρώπινης ψυχής ξεδιπλώνονται μπροστά μας με απίστευτη καθαρότητα.

Μόνη, εντελώς μόνη,

περπατώ στο δρόμο

και πέφτω πάνω σε μεγάλα γεγονότα:

Ο ήλιος σαν επειγόντως να εκλήθη από τη Δύση

αφήνοντας ημιτελές το δειλινό...

Σε λίγο η νύχτα,

κρατώντας τους αμφορείς του μυστηρίου,

των ιδιοτήτων της επαίρετο,

όταν στο ρεμβώδες μάτι της, το φεγγάρι,

ένα απρόσεχτο, λαθραίο σύννεφο, πάτησε

και την τύφλωσε.

Του ατυχήματος τούτου

επωφελήθηκε

κάποιος παράξενος κατάσκοπος

—το μεσονύχτιο υποπτεύονται—

το σύμπαν πυροβόλησε

και το άφησε ακίνητο...

Μετά από τέτοια γεγονότα,

το γεγονός πως είμαι πάλι μόνη

παρελείφθη

Γεγονότα.

Έχοντας εκδώσει συνολικά 14 ποιητικές συλλογές και έχοντας βραβευτεί επανειλημμένως για το έργο της, η αγαπημένη ποιήτρια αφήνει πίσω της μία σπουδαία παρακαταθήκη και μένει αθάνατη στη μνήμη μας.

Ο μόνος αξιόπιστος μάρτυρας ότι ζήσαμε
είναι η απουσία μας...

Υποκατάστατο

Ματιές στο παρελθόν

50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ...

1 Ιανουαρίου: 2.500.000 Έλληνες υποδέχονται το νέο έτος πάσχοντας από την **ασιατική γρίπη**, η οποία πλήττει ολόκληρη την Ευρώπη προκαλώντας τον θάνατο πολλών ανθρώπων μέσα στην πρώτη εβδομάδα του έτους.

11 Ιανουαρίου: Ενώπιον δεκάδων κατοίκων του Μολύβου της Λέσβου, **τουρκική ακταιωρός εμβολίζει** και βυθίζει ελληνικό αλιευτικό το οποίο έπλεε λίγα μίλια από τις ακτές της Λέσβου εντός των ελληνικών χωρικών υδάτων.

11 Απριλίου: Εκτοξεύεται το **διαστημικό σκάφος Απόλλων 13** με κατεύθυνση τη Σελήνη. Δύο μέρες αργότερα μία έκρηξη στο σκάφος προκάλεσε σημαντικές ζημιές και έβαλε το πλήρωμα σε μεγάλο κίνδυνο. Τελικά, στις **17 Απριλίου** το άτυχο διαστημόπλοιο επιστρέφει με ασφάλεια στη Γη.

24 Απριλίου: Η **Κίνα** εκτοξεύει σε τροχιά τον πρώτο της δορυφόρο.

8 Μαΐου: Οι **Beatles** κυκλοφορούν το 12ο και τελευταίο τους δίσκο, με τίτλο **Let it be**.

28 Μαΐου: Η **χούντα απαγορεύει την έξοδο από τη χώρα της Αμαλίας Φλέμινγκ**, χήρας του σερ Αλεξάντερ Φλέμινγκ, που ανακάλυψε την πενικιλίνη. Η Αμαλία Φλέμινγκ ήταν μάρτυρας υπεράσπισης στη δίκη της Δημοκρατικής Άμυνας.

11 Αυγούστου: Επιδημία **χολέρας** που μαστίζει την Ινδία εξαπλώνεται σε πολλές χώρες της Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης. Μέτρα λαμβάνουν η Ιταλία και η Ελλάδα, ενώ σοβιετικές πόλεις μπαίνουν σε καραντίνα.

17 Αυγούστου: Εκτοξεύεται το σοβιετικό αεροσκάφος **Βενέρα 7**, το πρώτο διαστημικό σκάφος που θα μεταδώσει επιτυχώς δεδομένα από την επιφάνεια του πλανήτη Αφροδίτη. Η προσεδάφισή του στον πλανήτη πραγματοποιήθηκε με επιτυχία στις **15 Δεκεμβρίου**.

4 Σεπτεμβρίου: Ιάπωνες επιστήμονες ανακοινώνουν την **ανακάλυψη της οπτικής ίνας**.

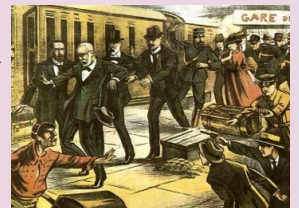
29 Νοεμβρίου: Πανδαιμόνιο δημιουργείται στην πλατεία Συντάγματος, εν όψει της πρώτης προβολής της ταινίας **Γούντστοκ** στον κινηματογράφο Παλλάς.

23 Δεκεμβρίου: Ολοκληρώνεται η κατασκευή του Βόρειου Πύργου του **Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου** στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης. Ο Πύργος φτάνει σε ύψος τα 417 μέτρα και γίνεται το ψηλότερο κτίριο στον κόσμο. Στις **11 Σεπτεμβρίου του 2001**, τόσο ο Βόρειος όσο και ο δίδυμός του Νότιος Πύργος θα γίνουν στόχοι τρομοκρατικού χτυπήματος και θα καταρρεύσουν.

100 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ...

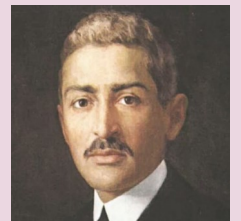
28 Ιουλίου-10 Αυγούστου: Δύο χρόνια μετά την λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, υπογράφεται η **Συνθήκη των Σεβρών** που προβλέπει την κατάτμηση της της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Μεταξύ άλλων, παραχωρούνταν στην Ελλάδα η Ήμβρος, η Τένεδος και η Ανατολική Θράκη μέχρι τα πρόθυρα της Κων/πολης. Η Ελλάδα αναλάμβανε επίσης τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης για πέντε χρόνια. Στη συνέχεια οι κάτοικοι της περιοχής θα αποφάσιζαν με δημοψήφισμα την πιθανή προσάρτησή της στην Ελλάδα.

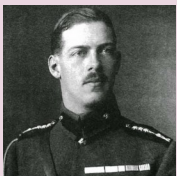
Δύο χρόνια αργότερα η **Μικρασιατική καταστροφή** θα τα ανέτρεπε όλα.

30 Ιουλίου: **Απόπειρα δολοφονίας του Ελευθερίου Βενιζέλου** από δύο απότακτους φιλοβασιλικούς αξιωματικούς στον σταθμό Λυών στο Παρίσι, καθώς επέστρεφε από την ιστορική διαπραγμάτευση για τη Συνθήκη των Σεβρών. Πρόκειται για ένα ακόμη επεισόδιο του **Εθνικού Διχασμού** που είχε χωρίσει τους Έλληνες σε **βενιζελικούς** (υποστήριζαν τη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ) και **φιλοβασιλικούς** (υποστήριζαν την ουδετερότητα).

Την επόμενη μέρα, στις **31/7/2020**, δολοφονείται στην Αθήνα από βενιζελικούς, ο φιλοβασιλικός **Ίων Δραγούμης**, θύμα κι εκείνος του Εθνικού Διχασμού.

18 Αυγούστου: Επικυρώνεται η 19η Τροπολογία του αμερικανικού Συντάγματος, διασφαλίζοντας το **δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες**.

12 Οκτωβρίου: Πεθαίνει ο βασιλιάς της Ελλάδας **Αλέξανδρος**, σε ηλικία μόλις 27 ετών. Ο θάνατός του Αλέξανδρου αποδόθηκε σε μόλυνση, η οποία προκλήθηκε όταν τον δάγκωσε μία κατοικίδια μαϊμού στο βασιλικό κτήμα Τατοΐου.

Ο Αλέξανδρος ανέβηκε στο θρόνο στις 12 Ιουνίου 1917. Πήρε τη θέση του πατέρα του Κωνσταντίνου, ο οποίος απομακρύνθηκε ύστερα από απαίτηση των συμμαχικών δυνάμεων της Αντάντ, λόγω της επιμονής του στην ουδετερότητα της Ελλάδας. Στα λίγα χρόνια που βασιλεύσε, συμφιλιώθηκε και συνεργάστηκε με τον πρωθυπουργό Ε. Βενιζέλο παρά τις διαφορές τους. Ο γάμος του με μια κοινή θνητή, την Ασπασία Μάνου, αποτέλεσε σκάνδαλο και παραλίγο να του στοιχίσει την απομάκρυνσή του από τον θρόνο.

Δύο μήνες μετά τον θάνατό του, στις 19 Δεκεμβρίου, επέστρεψε ως βασιλιάς των Ελλήνων ο πατέρας του Κωνσταντίνος Α'.

1 Νοεμβρίου: Βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος ηττάται και αναχωρεί για το Παρίσι.

"Δύο γυναίκες στο παράθυρο", Μουρίγιο